ENCIKLIKA PAPE PIJA XII.

»MYSTICI CORPORIS«

O MISTIČNOME TIJELU ISUSA KRISTA I O NAŠEMU SJEDINJENJU S KRISTOM U TOME TIJELU

Časnoj Braći Patrijarsima, Primasima, Nadbiskupima, Biskupima i drugim Mjesnim Ordinarijima, koji su u miru i zajednici s Apostolskom Stolicom.

UVOD

1. Nauka o mističnome Tijelu Kristovom – a to je Crkva (usp. Kol 1, 24) – primljena prvotno iz ustiju samoga Spasitelja, tako lijepo osvjetljuje ono veliko, nikada dosta uzvisivano dobročinstvo najintimnijega našeg sjedinjenja s tako uzvišenom Glavom; predmet je, bez sumnje, koji svojom uzvišenošću i dostojanstvom zove sve ljude, u kojima djeluje Božji Duh, da ga promotre, i prosvjetljujući njihove pameti, veoma ih potiče na ona spasonosna djela, koja odgovaraju ovim zapovijedima. Zato držimo, da Nam je dužnost, da vam o tome progovorimo u ovom Encikličnom Pismu, razvijajući i tumačeći napose ono, što se odnosi na vojujuću Crkvu. Na to Nas ne pokreće samo silna uzvišenost ove nauke, nego i prilike sadašnjega vremena.

2. Kanimo govoriti o bogatstvima pohranjenima u krilu Crkve, koju je Krist stekao svojom krvlju (Dj 20, 28) i čiji se udovi diče Glavom, ovjenčanom trnovim vijencem. To je pak jasni dokaz, da se najuzvišenije i najodličnije stvari rađaju samo iz bolova; zato valja, da se i mi radujemo združeni s Kristovim mukama, da se kličući uzradujemo i onda, kad se On objavi u svojoj slavi (usp. 1 Pt 4, 13).

3. I sada na početku valja primijetiti da, kao što je Otkupitelj ljudskoga roda bio obasut progonima, klevetama i mukama od istih onih, za koje je poduzeo djelo spasenja, da je tako i društvo, koje je On osnovao, i u tome slično svome božanskom Osnivaču. Jer premda ne niječemo, nego dapače priznajemo zahvalne prema Bogu duše, da ih ima ne malo i u ovome našem tužnom vremenu koji, iako odijeljeni od stada Isusa Krista, ipak gledaju na Crkvu kao na jedinu luku spasenja, tako znademo i to, da ima ne samo takvih koji se – prezrevši svjetlo kršćanske mudrosti – na najveću svoju nesreću vraćaju k naukama, životu i uredbama staroga poganstva, a Crkvu Božju preziru i oholo neprijateljski s njome postupaju, nego štoviše, ima mnogo kršćana koji – bilo da su zavedeni sjajnom vanjštinom zabluda, bilo da su omamljeni nasladama i pokvarenostima svijeta – ne će često znati za Crkvu, preziru je, ona im je omrznula, teška. To je, Časna Braćo, razlog, zbog kojega ćemo Mi, da udovoljimo obvezi svoje savjesti i željama mnogih, svima predočiti i proslaviti ljepotu, pohvale i slavu Majke Crkve, kojoj iza Boga sve dugujemo.

4. A nadati se je, da će ove Naše zapovijedi i poticaji donijeti vjernicima obilnije plodove baš u sadašnjim prilikama; znamo naime, da će tolike nevolje i boli, koje u ovo tako burno doba pregorko muče nebrojene ljude, ako ih primaju smirena i dobrovoljna srca kao iz Božje ruke, da će ih, nekim već naravnim učinkom odvrnuti od

zemaljskih i prolaznih stvari i prikloniti k nebeskim i vječnim, i da će u njima probuditi neku tajanstvenu žeđ za duhovnim dobrima i snažnu želju, koja će ih, uz poticaje Božjega Duha goniti, takoreći siliti, da brižnije traže ono, što se odnosi na Božje Kraljevstvo. Jer što se ljudi više otkidaju od taština ovoga svijeta i oslobađaju od neuredne ljubavi k zemaljskim dobrima, to bez sumnje postaju sposobniji, da upoznaju svjetlo nebeskih tajni. A danas se možda jače, nego ikada prije, upoznaje malovrijednost i ništetnost zemaljskih stvari, kad se ruše kraljevstva i države, kad se silna imovina i bogatstva svake ruke potapaju po golemim prostorima oceana i kad se gradovi, mjesta i plodne zemlje zasiplju groznim ruševinama i oskvrnjuju bratoubojstvima.

5. Osim toga, nadamo se, da ovo, što ćemo sada razlagati o mističnome Tijelu Kristovom, ne će biti bez ugodnosti i bez koristi dapače i onima, koji se nalaze izvan krila Katoličke Crkve. I to ne samo zato, što njihova naklonost prema Crkvi – kako se zapaža – raste iz dana u dan sve više, nego i zato što i oni gledaju, kako se danas diže narod protiv naroda, kraljevstvo protiv kraljevstva, i kako su do u neizmjernost porasle nesloge, zavisti i uzroci neprijateljstva. A ako obrate oči na Crkvu i kad promatraju njezino od Boga joj dano jedinstvo, po kojemu se svi ljudi svih plemena u bratskome savezu spajaju s Kristom, tada će jamačno biti prisiljeni diviti se društvu s takvom ljubavi, i po nadahnuću i pomoću milosti Božje biti će potaknuti da zažele, te i oni budu dionici istoga jedinstva i te iste ljubavi.

6. Posebni je pak i najdraži razlog, zašto Nam je pred oči došlo baš poglavlje te nauke i zašto Nam se duša na njoj posebno naslađuje: Prošle smo naime godine, dvadeset i pete otkako smo primili biskupsko posvećenje, opazili nešto na najveću utjehu zbog čega je u svim dijelovima svijeta jasno i značajno zasjala slika mističnoga Tijela Isusa Krista. Vidjeli smo naime, premda je strašni i dugi rat bijedno rastrgao bratsku zajednicu narodâ, da ipak imamo svuda toliko sinova u Kristu, jedne duše i istih osjećaja, što misle na zajedničkoga Oca koji, osjećajući brige i tjeskobe sviju, u tolikoj oluji upravlja lađom Katoličke Crkve.

U tome pak ne samo što smo vidjeli divno jedinstvo kršćanske zajednice, nego smo i to kao utvrđeno upoznali, da kao što Mi privijamo na očinsko srce sve narode, da tako i katolici sa sviju strana – makar oni pripadali međusobno zaraćenim narodima – upiru pogled na Namjesnika Isusa Krista kao na zajedničkoga predragog Oca koji – vođen potpunom nepristranošću prema svima i nepomućenim sudom, uzdižući se iznad burnih oluja ljudskih komešanja – svim silama, što najviše može, naglašava i uzima u zaštitu istinu, pravdu i ljubav.

7. Nadalje, na nemalu Našu utjehu bila je i vijest, da je sasvim od svoje volje i radosno sakupljena svota, kojom će se moći podići nova crkva u Rimu i posvetiti svetome Našem Predšasniku i po imenu Našemu zaštitniku Eugeniju I. Kao što će, dakle, ovaj hram, koji će se podići voljom i doprinosima svih kršćana, biti trajan spomen na ovaj presretni događaj, tako smo htjeli, da kao dokaz i izraz Naše zahvalnosti bude ovo Enciklično Pismo, u kojemu se raspravlja o živome onom kamenju sazdanom na živom ugaonom kamenu koji je Krist, a koje se ugrađuje u sveti hram, daleko uzvišeniji od svakoga rukama građenoga hrama, u prebivalište Božje u Duhu (usp. Ef 2, 21 – 22; 1 Pt 2, 5).

8. Najglavniji pak razlog, zašto ćemo sada prilično opširno obrađivati ovu uzvišenu nauku, jest Naša pastirska skrb. Mnogo je, doduše, već o tomu pisano, i nije nam nepoznato, da se danas mnogi većim žarom bave ovim proučavanjima, koja zaslađuju i hrane pobožnost kršćana. To pak, čini se, dolazi odatle što i obnovljeno proučavanje svete liturgije i uvedeno češće primanje Euharistijske okrjepe i napokon, što nas danas veseli, pojačano štovanje Presvetoga Srca Isusova, privedoše mnoge do većega promatranja neshvatljivoga bogatstva Kristovoga, koje je pohranjeno u Crkvi. Rasvjetljenju ovoga predmeta mnogo je doprinijelo, bez dvojbe, i to što su spisi o Katoličkoj Akciji, izdani u novije doba, sve više učvrstili vezu vjernika međusobno i s crkvenim upraviteljstvom (hijerarhijom), a u prvome redu s Rimskim papom. I ako se možemo doista s pravom radovati zbog gore spomenutih činjenica, nipošto ne možemo zatajiti, da u pogledu te nauke šire teške zablude ne samo oni koji su odijeljeni od prave Crkve, nego da su se i među vjernike uvukla mišljenja koja su ili netočna ili sasvim kriva, te odvode duše s pravoga puta istine.

9. Dok, naime, s jedne strane još postoji lažni *racionalizam,* koji smatra apsurdnim sve što nadilazi i nadvisuje sile ljudskoga uma, i dok se uza nj naslanja poznata vrsta zablude, takozvani *vulgarni naturalizam,* koji ne vidi i ne želi vidjeti u Crkvi ništa drugo, nego samo puku juridičnu i društvovnu (socijalnu) organizaciju, dotle se s druge strane uvlači lažni *misticizam,* koji izvrće Sveto Pismo, nastojeći odstraniti nerazorive granice između stvorova i Stvoritelja.

10. Ove pak međusobno protivne, protuslovne i lažne ideje uzrokom su, da gdjekoji u bezrazložnoj nekoj bojazni smatraju ovakvu višu nauku nečim pogibeljnim, te joj se zato uklanjaju, kao lijepom ali zabranjenom voću raja zemaljskoga. To je, dakako, posve krivo: jer ne mogu biti za ljude ubitačne vjerske istine koje je Bog objavio, niti smiju ostati neiskorištene kao blago zakopano u polju, nego su zato od Boga dane, da budu na duhovnu korist onih koji ih pobožno razmatraju. Jer, kako uči Vatikanski sabor, »vjerom prosvijetljeni razum, ako marljivo, pobožno i trijezno proučava, stječe, po Božjemu daru, stanovitu spoznaju otajstava, i to veoma korisnu, bilo analogijom iz naravnih spoznaja, bilo iz međusobnoga odnošaja tih tajni i iz njihove veze s vrhovnim ciljem čovjeka«; premda, dakako, kao što upozorava sam sveti Sabor, razum »nikada ne postaje sposoban da ta otajstva obuhvati onako kako shvaća one istine koje su predmet naravnoga razumskog spoznavanja« (sjednica III, *Konstitucija o katoličkoj vjeri,* gl. 4).

11. Razmislivši sve to dobro pred Bogom – zato da savršena ljepota Crkve zasja novim sjajem; da se što bolje istakne divna i u nadnaravni red uzdignuta uzvišenost vjernika koji su u Kristovome Tijelu združeni sa svojom Glavom; da se napokon potpuno spriječi uvlačenje mnogih zabluda u ovoj stvari – smatrali smo svojom pastirskom dužnošću da putem ovoga Encikličnog Pisma razložimo svemu kršćanskom puku nauku o mističnome Tijelu Isusa Krista i o sjedinjenju vjernika s božanskim Otkupiteljem u tome Tijelu; i da ujedno iz te preugodne nauke iznesemo neke misli po kojima će veće proučavanje ove tajne donositi sve to obilnije plodove savršenstva i svetosti.

I. CRKVA JE MISTIČNO TIJELO KRISTOVO

12. Razmatrajući poglavlje ove nauke, nailazimo u početku na riječi Apostolove: »Gdje se umnožio grijeh, većma je izobilovala milost« (Rim 5, 20). Znamo, naime, da je praoca čitavoga ljudskog roda Bog bio postavio u tako odlično stanje da svojemu

potomstvu, zajedno sa zemaljskim životom, preda i uzvišeni vrhunaravni život nebeske milosti. Ali, pošto se zbio nesretni Adamov pad, čitav je rod ljudski postao zaražen nasljednim grijehom, izgubio je sudioništvo božanske naravi (usp. 2 Pt 1, 4) i svi smo postali sinovi srdžbe (Ef 2, 3). No, neizmjerno milosrdni Bog »tako je ljubio svijet, da je predao jedinorođenoga Sina svoga« (Iv 3, 16), i Riječ je Vječnoga Oca s tom istom božanskom ljubavlju uzela na se ljudsku narav iz Adamovog pokoljenja – ali dakako bezgrješnu i bez ikakve ljage – da bi se od novoga i nebeskog Adama izlijevala na sve potomstvo praroditelja milost Duha Svetoga. Oni su, doduše, po grijehu prvoga čovjeka bili lišeni Božjega posinaštva, ali postavši po Utjelovljenoj Riječi braća u čovječjoj naravi s Jedinorođenim Božjim Sinom, primili su vlast da budu djeca Božja (usp. Iv 1, 12). I zato Isus Krist, raspet na križ, ne samo da je zadovoljio povrijeđenoj pravdi Vječnoga Oca, nego je i nama, svojoj subraći, zaslužio neizrecivo obilje milosti. To je obilje mogao sâm izravno dijeliti ljudskome rodu; ali On je htio da se to zbiva po vidljivoj Crkvi, u kojoj se ljudi udružuju, da preko nje svi na neki način pomažu jedni druge pri dijeljenju (primjenjivanju) božanskih plodova Otkupljenja. Kao što se, naime, Riječ Božja, da otkupi ljude svojim bolovima i mukama, htjela poslužiti našom naravi, tako se služi svojom Crkvom tijekom stoljeća, da započeto djelo bude trajno (usp. Vatikanski sabor, *Konstitucija o Crkvi,* proslov).

13. Da se pak definira i prikaže ovu pravu Kristovu Crkvu – koja je sveta, katolička, apostolska, Rimska Crkva (usp. Vatikanski sabor, *Konstitucija o katoličkoj vjeri,* gl. 1) – nema ničega odličnijega, ničega izvrsnijega, a niti ičega većma božanskoga od onoga izraza, kojim se Crkva naziva *»mističnim Tijelom Isusa Krista«.* Ovakvo izražavanje proistječe i kao cvijet izbija iz mnogih mjesta Svetoga Pisma, a nalazi se i u spisima Svetih Otaca.

1. Crkva je »tijelo«

Jedno, nerazdjeljivo, vidljivo tijelo

14. Sveto Pismo često naziva Crkvu tijelom. »Krist je«, veli Apostol, »Glava Tijela Crkve« (Kol 1, 18). Ako je pak Crkva tijelo, onda mora biti nešto što je jedno i nerazdjeljivo, prema onoj Pavlovoj: »Mi mnogi jedno smo tijelo u Kristu« (Rim 12, 5). A ne samo da mora biti jedno i nerazdjeljivo, nego i konkretno i vidljivo, kako to tvrdi Naš Predšasnik blage uspomene Leon XIII. u enciklici *Satis cognitum:* »Crkvu baš zato, jer je tijelo, očima gledamo« (usp. ASS, XXVIII., str. 710). Zato se udaljuju od Božje istine i u zabludi su oni koji si Crkvu zamišljaju tako da ju se ne može ni dohvatiti ni vidjeti, nego da je, kako vele, samo nešto *»pneumatično«,* po čemu su, kažu oni, mnoge zajednice kršćana, iako zbog razilaženja u vjerovanju žive međusobno odijeljene, ipak povezane nevidljivim vezom.

15. Ali tijelo nužno zahtijeva množinu udova, koji su međusobno tako povezani, da pomažu jedni druge. I kao što biva u sastavu našega smrtnoga tijela, kad jedan ud trpi, da i svi drugi suosjećaju s njime, i zdravi udovi priskaču u pomoć bolesnima: tako i u Crkvi pojedini udovi ne žive svaki jedino za se, nego pomažu i druge, i svi se međusobno pomažu, bilo na uzajamnu utjehu, bilo na daljnje sazidavanje čitavoga Tijela.

Organički i hijerarhijski složeno tijelo

16. Nadalje, kao što se u prirodi tijelo ne sastoji od bilo kakve hrpe udova, nego mora biti sastavljeno od takozvanih organa – to jest udova, koji nemaju svi isto djelovanje i u zgodnome su redu složeni – tako se i Crkva mora nazvati tijelom najviše radi toga što je sastavljena od dijelova koji su međusobno ispravno i skladno svrstani i raspoređeni, i što je snabdjevena različitim udovima, koji se međusobno popunjuju. Drukčije ne opisuje Crkvu ni Apostol, kad veli: »Kao što u jednome tijelu imamo mnogo udova, a svi udovi nemaju istu službu, tako smo mnogi jedno tijelo u Kristu, a svaki je od nas ud jedan drugomu« (Rim 12, 4).

17. Nipošto se pak ne smije držati da je ovako složen ili, kako vele, organički sačinjen sastav Tijela Crkve već zaključen i dovršen time što ima hijerarhijske stupnjeve i da se jedino od njih sastoji. Ne valja niti ono, što drži protivno mišljenje, da se naime sastoji jedino od *karizmatika,* snabdjevenih čudesnim darovima, kojih, dakako, u Crkvi nikada ne će uzmanjkati.

No, svakako treba smatrati primarnim i glavnim udovima one, koji u takvome Tijelu imaju duhovnu vlast, jer se preko njih, po odredbi samoga Božanskog Otkupitelja, trajno nastavlja učiteljska, kraljevska i svećenička služba Kristova. Ipak, s punim pravom Crkveni Oci, kada veličaju službe, stupnjeve, staleže, redove i poslove u ovome Tijelu, nemaju pred očima samo one koji su urešeni svetim redovima, nego i sve one koji, prigrlivši evanđeoske savjete, provode ili djelatni život među ljudima, ili skroviti u tišini, ili nastoje oko obojega, već prema posebnoj ustanovi svojega reda. Oni (Crkveni Oci) imaju pred očima i one koji su se, premda žive u svijetu, svom dušom posvetili bilo tjelesnim, bilo duhovnim djelima milosrđa; govore također o onima koji žive u urednome braku. Dapače, što treba istaknuti napose u sadašnjim prilikama, da i očevima obitelji i majkama, zatim krsnim kumovima i kumama, poimence onim laicima, koji pomažu hijerarhiju Crkve u širenju Kraljevstva Božanskoga Otkupitelja, pripada u kršćanskoj zajednici časno mjesto, iako često zauzimaju skromno mjesto. I oni se mogu, po Božjemu nadahnuću i njegovom pomoći, dovinuti do vrhunca svetosti koje, prema obećanjima Isusa Krista, ne će u Crkvi nikada uzmanjkati.

Sredstva za život Tijela – sveti sakramenti

18. Kao što vidimo da ljudsko tijelo ima svoja sredstva kojima se služi u nastojanju oko uzdržavanja života, zdravlja te za porast svoj i pojedinih dijelova, tako se i Spasitelj ljudskoga roda u svojoj neizrecivoj dobroti pobrinuo za svoje mistično Tijelo, obogativši ga sakramentima. Pomoću njih, kao neprekidnim stubama milosti, imaju se udovi (Crkve) uzdržavati od kolijevke pa do posljednjega daha, a također se po njima namiruju zajedničke potrebe čitavoga Tijela. Tako oni, koji se rode za ovaj smrtni život, po kupelji krsne vode ne samo da se preporađaju iz smrti grijeha i postaju članovima Crkve, nego i to da, pošto su obilježeni neizbrisivim duhovnim biljegom, postaju sposobni primiti daljnje svete darove. Pomazanjem pak svete Potvrde daje se kršćanima nova snaga da odvažno štite i brane Majku Crkvu i vjeru što su je od nje primili.

Po Sakramentu Pokore pruža se spasonosni lijek ne samo onim udovima Crkve koji su pali u grijeh da bi ozdravili, nego i da se drugi udovi mističnoga Tijela očuvaju od zaraze, a još više i zato, da im se dade poticaj i pokaže put prema krijeposti.

19. Ni s time nije svršeno: jer po Presvetoj Euharistiji hrane se i jačaju vjernici jednom te istom hranom i neizrecivim se božanstvenim vezom spajaju međusobno i s božanskom Glavom čitavoga Tijela. I napokon, i ljudima koji su do na smrt oslabili, dolazi u pomoć dobra Majka Crkva, koja svetim bolesničkim pomazanjem, ako po Božjoj milosti i ne daje uvijek zdravlje ovome smrtnom tijelu, pruža nadnaravni lijek izranjenim dušama, šaljući Nebu nove građane, koji postaju novi njezini zaštitnici, koji će po sve vijeke uživati Božju dobrotu.

20. I za zajedničke potrebe Crkve pobrinuo se Krist na osobiti način, ustanovivši dva sakramenta. Po ženidbi, u kojoj su supružnici međusobno djelitelji milosti, povećava se izvanjski i urednim načinom kršćanska zajednica, i što je još najvažnije, osigurava se ispravan vjerski odgoj djece, bez kojega bi takvo Tijelo došlo u tešku pogibao. Po svetome redu posvećuju se Bogu i zaređuju oni koji trebaju prikazivati Euharistijsku Žrtvu, koji će vjernički puk krijepiti hranom Anđeoskoga kruha i nauke, koji će ga voditi putem Božjih zapovijedi i evanđeoskih savjeta, i napokon utvrđivati ga po ostalim duhovnim službama.

21. Usto treba spomenuti, kao što je Bog u početku vremena snabdio čovjeka brojnim tjelesnim pomagalima (instrumentima), kojima će sebi podložiti sve stvorene stvari i umnoživši se napuniti zemlju, tako je u počecima kršćanstva snabdio i Crkvu potrebnim pomoćima, kojima će ona, svladavši gotovo nebrojene poteškoće, napuniti ne samo čitavu kuglu zemaljsku, nego i nebesko kraljevstvo.

Tko spada među udove mističnoga Tijela

22. Među udove (članove) Crkve broje se stvarno samo oni, koji su primili kupelj preporođenja i ispovijedaju pravu vjeru, te se nisu po nesreći odcijepili od cjeline Tijela, niti ih je zakonita vlast isključila zbog preteških prekršaja. Jer, kaže Apostol, »jednim Duhom mi smo svi kršteni u jedno tijelo, bili Židovi ili Nežidovi, robovi ili slobodni« (1 Kor 12, 13). Kao što je, dakle, u pravoj kršćanskoj zajednici samo jedno Tijelo, jedan Duh, jedan Gospodin i jedno Krštenje, tako ne može biti nego samo jedna i vjera (usp. Ef 4, 5); i stoga se, po zapovijedi Gospodinovoj, onoga tko je Crkvi uskratio posluh treba smatrati poganinom i carinikom (usp. Mt 18, 17). Zato se ne može reći da žive u jednome ovakvom tijelu i jednim njegovim Duhom oni koji su odijeljeni bilo po vjerovanju, bilo po upravi.

Grješnici ostaju udovi mističnoga Tijela

23. Ne valja, međutim, mišljenje, da je Tijelo Crkve, zato što je obilježeno Kristovim imenom, već i sada za zemaljskoga putovanja sastavljeno samo od udova koji se odlikuju svetošću, ili da se sastoji samo od zajednice onih koji su od Boga predodređeni za vječno blaženstvo. Nije tako, jer Spasitelj poradi svoga neizmjernog milosrđa ne isključuje iz svojega mističnog Tijela niti one kojima nije ni nekoć kratio da budu s njime zajedno kod stola (usp. Mt 9, 11; Mk 2, 16; Lk 15, 2). Jer svaki grijeh, pa bio on i težak, ne odcijepljuje odmah, već po samoj naravi, čovjeka od Tijela Crkve, kao što to čine raskol, krivovjerje ili otpadništvo (apostazija). Njih ne napušta svaki život. Oni su, doduše, grijehom izgubili ljubav i milost Božju te nemaju pravo na zasluge nebeskoga nagrađivanja, ali ipak zadržavaju vjeru i kršćansko ufanje, te prosvijetljeni nebeskim svjetlom bivaju unutarnjim savjetima i djelovanjem Duha Svetoga potaknuti na spasonosni strah, dobivaju i vrhunaravne poticaje da se mole i da svoj pad okaju.

24. Neka zato svaka duša zazire od grijeha, jer se njime kaljaju Otkupiteljevi mistični udovi; ali tko je po nesreći posrnuo, a nije poradi tvrdokornosti postao nevrijedan zajednice vjernika, neka se takvoga prima s najvećom ljubavlju; i u njemu treba gledati i djelotvornom ljubavi susretati bolesnoga člana Tijela Kristovoga. Bolje je, naime, kako upozorava biskup Hiponski, »da budu u organizmu Crkve liječeni, nego li da ih se kao neizlječive udove odsijeca od njezinoga tijela« (Sv. Augustin, *Poslanica* CLVII, 3, 22; PL 33, 686). »Jer za sve, što se još bar donekle drži tijela, može se nadati ozdravljenju; dočim ono što je već odrezano, nije moguće ni liječiti ni ozdraviti« (Sv. Augustin, *Govor* CXXXVII, 1; PL 38, 754).

25. Iz dosadašnjega smo razlaganja, Časna Braćo, vidjeli da je Crkva tako složena, te se može usporediti s tijelom; preostaje nam sada još da jasno i točno razložimo, zašto se nju ne naziva kakvim drugim tijelom, nego Tijelom Isusa Krista. To dolazi odatle, što je Naš Gospodin Osnivač, Glava, Uzdržavatelj i Spasitelj toga Tijela.

Isus Krist je »Osnivač« toga Tijela

26. Kad želimo ukratko razložiti u kojemu je smislu Krist osnivač svoga društvovnog (socijalnog) Tijela, odmah nam dolaze na pamet riječi Našega Predšasnika blažene uspomene Leona XIII.: »Crkva, koja je već bila začeta, rodila se iz samoga boka drugoga Adama, kao usnuloga na Križu, a ljudima se svečanim načinom prvi puta objavila na preslavni dan Duhova« (enciklika *Divinum illud:* AA, XXIX, str. 649). Božanski je, naime, Otkupitelj počeo graditi mistični hram Crkve kad je propovijedajući dao svoje zapovijedi; završio ga je onda kad je proslavljen visio na Križu; a tada ga je istom očitovao, kad je na vidljiv način poslao nad učenike Duha Tješitelja.

Započinje gradnju Crkve propovijedanjem

27. Dok je, naime, vršio službu propovijedanja, izabrao je Apostole, poslao ih kao što je njega poslao Otac (Iv 17, 18), tj. da budu u zajednici vjernika učitelji, upravitelji i proizvoditelji svetosti; označio je njihovoga Vrhovnog Poglavara i svoga Namjesnika na zemlji (usp. Mt 16, 18 – 19); sve što je čuo od Oca, njima je otkrivao (usp. Iv 15, 15; 17, 8. 14); odredio je i krst (usp. Iv 3, 5) po kojemu će se pripajati Tijelu Crkve oni koji uzvjeruju; i napokon, kad je došao u predvečerje života, slaveći zadnju večeru, ustanovio je Euharistiju, čudesnu žrtvu i čudesni sakrament.

Dovršuje Crkvu umirući na križu

28. A da je svoje djelo dovršio na drvu Križa, tvrdi to neprekinuti niz svjedočanstava Svetih Otaca, koji ističu da se Crkva rodila na Križu iz boka Spasiteljeva, kao nova Eva, majka sviju živih (usp. Post 3, 20). »Baš sada«, tako veli veliki Ambrozije, govoreći o probodenome Kristovom boku, »gradi se, baš sada se izrađuje, baš sada se oblikuje i baš sada stvara... Sada se duhovna kuća podiže do svetoga svećeništva« (sv. Ambrozije, *O Lukinom Evanđelju* II, 87; PL XV, 1585). Tko pobožno promotri tu časnu nauku, lako će moći upoznati i razloge na kojima se ona temelji.

29. Prije svega, smrću je Otkupiteljevom Novi Zavjet nastupio umjesto Staroga Zakona koji je ukinut; tada je po krvi Isusa Krista postao pravomoćan i za čitavi svijet obvezatan Zakon Kristov, zajedno sa svojim otajstvima, zakonima, uredbama i svetim obredima. Jer, dok je Božanski Spasitelj propovijedao na samo malome prostoru – bio je, naime, poslan samo k ovcama doma Izraelova što pogibahu (usp. Mt 15, 24) – tekli su usporedo Zakon i Evanđelje (usp. sv. Toma, *Suma teologije* I-II, q. 103, a. 3, ad 2); a na Križu svoje smrti Isus je dokinuo Zakon i njegove odredbe (usp. Ef 2, 15), zadužnicu Staroga Zavjeta prikovao je na Križ (usp. Kol 2, 14), ustanovljujući Novi Zavjet u svojoj krvi, koja je prolivena za sav ljudski rod (usp. Mt 26, 28; 1 Kor 11, 25). »Ovako se je tada«, tako veli sv. Leon Veliki govoreći o Križu Gospodinovu, »zbio očiti prijelaz od Zakona k Evanđelju, od Sinagoge na Crkvu, od mnogih žrtava k jednoj, tako da je, u času kad je Gospodin ispustio dušu, izvanredna sila rastrgala odozgor do dolje onu tajnovitu zavjesu, koja je dijelila svetinju nad svetinjama od unutrašnjosti hrama« (sv. Leon Veliki, *Govor* LXVIII, 3; PL LIV, 374).

30. Na Križu je, dakle, Stari Zakon umro, imao je zatim biti pokopan, jer će inače ubuduće biti smrtonosan (usp. sv. Jeronim, *Poslanica* CXII, 14; PL XXII, 924; sv. Augustin, *Poslanica* CXVI, 16; PL XXII, 943; sv. Toma, *Suma teologije* I-II, q. 103, a. 3, ad 2; a. 4, ad 1; Firentinski sabor, *Dekret za jakobite,* Mansi XXXI, 1738), on mora ustupiti mjesto Novomu Zavjetu koji ima prikladne službenike Apostole, što ih je odabrao Krist (usp. 2 Kor 3, 6). Zato, iako je naš Spasitelj postao Glava čitave ljudske obitelji već u utrobi Djevice, On vrši tu ulogu Glave u svojoj Crkvi u najpunijem smislu baš po sili Križa. Naime, prema nauci Anđeoskoga i Općega Učitelja, »pobjedom Križa zaslužio je vlast i gospodstvo nad narodima« (usp. sv. Toma, *Suma teologije* III, q. 42, a. 1). Pobjedom Križa On nam je do neizmjernosti povećao ono blago milosti što ih, kraljujući u Nebu, bez prestanka dijeli svojim smrtnim udovima; po krvi Njegovoj prolivenoj na križu, budući da je odstranjena zaprjeka Božje srdžbe, teku iz izvora Spasiteljevih za spasenje ljudi, napose vjernika, svi nebeski darovi Novoga i Vječnoga Zavjeta, i to osobito duhovni (darovi); na drvu Križa, napokon, stekao si je On i Crkvu svoju, to jest sve udove svoga mističnog Tijela. Oni po krsnoj kupelji ne bi pripadali ovome mističnom Tijelu, da nema te sile Križa, dok su po njoj već u najpunijem smislu pod vladavinom Krista.

31. Naime, kako je naš Spasitelj po svojoj smrti u punom i potpunom smislu riječi postao Glavom Crkvi, jednako je tako Crkva po njegovoj krvi obogaćena onim preobilnim priopćenjem Duha, koji nju rasvjetljuje otkako je Sin Čovječji podignut na Križ svojih patnji i na njemu proslavljen. Otada naime, kako primjećuje sv. Augustin (usp. *O istočnome grijehu,* XXV, 29; PL XLIV, 400), otkako se razdro hramski zastor, rosa milosnih darova Tješiteljevih, koja se do tada spuštala samo na runo, tj. na Izraelski narod (usp. Suci 6, 36 – 38), nije viša močila runo ni na njega padala, već široko i obilno natapa čitavu zemlju, tj. Katoličku Crkvu, koja nije omeđena nikakvim granicama, ni rase ni područja. Kao što je Sin Vječnoga Oca ljudsku narav, koju je bitno sa sobom sjedinio, uresio u prvome času začeća puninom Duha Svetoga da bude Božanstvu podesno oruđe u djelu krvnoga Otkupljenja, tako je htio u času svoje predragocjene smrti obogatiti svoju Crkvu preobilnim darovima Tješitelja (Duha Svetoga), da bude jako, dakako i trajno, sredstvo utjelovljene Riječi u dijeljenju božanskih plodova.

Naime, i juridična, kako je zovu, misija (poslanje) Crkve, te vlast naučavati, upravljati i dijeliti sakramente, imaju božansku jakost i silu za izgradnju Tijela Kristovoga zbog toga što je Isus Krist viseći na Križu otvorio svojoj Crkvi izvor božanskih darova, pomoću kojih će (Crkva) moći učiti ljude neprevarljivome nauku i spasonosno ih upravljati po Pastirima rasvijetljenima božanskim svjetlom i natapati ih kišom nebeskih milosti.

32. Ukoliko pažljivo promotrimo sva ova otajstva Križa, nisu nam više nejasne riječi Apostolove kojima podučava Efežane da je Krist svojom krvlju spojio u jedno Židove i Nežidove, »razvalivši tijelom svojim pregradu« što je dijelila dva naroda; također je ukinuo Stari Zakon, »da od dvojice načini u sebi jednoga novog čovjeka«, to jest Crkvu: i da Križem pomiri s Bogom oba u jednome Tijelu (usp. Ef 2, 14 – 16).

Objavljuje Crkvu na Duhove

33. I tu Crkvu, koju je osnovao svojom krvlju, učvrstio je na dan Duhova posebnom silom što je sišla s Neba. Nakon što je svečano uveo u njegovu uzvišenu službu onoga, koga je već prije označio za svoga Namjesnika, uzašao je na Nebo; i sjedeći zdesne Ocu, htio je očitovati i objaviti svoju Zaručnicu vidljivim dolaskom Duha Svetoga, po šumu silnoga vjetra i ognjenim jezicima (usp. Dj 2, 1 – 4). Naime, kao što je njega njegov Vječni Otac, kad je počeo službu propovijedanja, objavio po Duhu Svetomu, koji je nad njega sišao i nad njime ostao (usp. Lk 3, 22; Mk 1, 10), jednako tako, kad su Apostoli trebali započeti svetu propovjedničku službu, Krist je Gospodin poslao s Neba svoga Duha, koji je time, što se na njih spustio u plamenim jezicima, kao Božjim prstom označio nebesku misiju (poslanje) Crkve i od Neba joj povjerenu zadaću.

Isus Krist je »Glava« toga Tijela

34. Drugi razlog, zbog čega se ovo mistično Tijelo, tj. Crkva, resi Kristovim imenom, jest u tome, što je Krist – a to moraju svi priznati – u punome smislu riječi Glava toga Tijela. »On je«, kako reče sv. Pavao, »Glava Tijela Crkve« (Kol 1, 18). On je Glava po kojoj čitavo, skladno sastavljeno Tijelo, raste i napreduje na svoje sazidanje (usp. Ef 4, 16; Kol 2, 19).

35. Poznato vam je, Časna Braćo, s kakvim su sjajnim svjetlom misli o tome raspravljali Učitelji skolastičkoga bogoslovlja, a osobito Anđeoski i zajednički svima Učitelj; a poznato vam je također i to da dokazi, što ih je on iznesao, vjerno odgovaraju naučavanju svetih Otaca, koji opet u svojim izlaganjima i tumačenjima nisu iznosili drugo, nego izjave Svetoga Pisma.

Zauzima prvenstvo položaja u Tijelu

36. Htjeli bismo to ipak ovdje sažeto prikazati radi opće koristi. Ponajprije, jasno je da Božjega Sina iz Blažene Djevice treba nazivati Glavom Crkve iz osobitog jednog razloga, a to je posebna njegova uzvišenost. Glava je, naime, postavljena na najvišem. A tko je postavljen na višem od Krista Boga, koga moramo priznavati »prvorođenim od svih stvorova« (Kol 1, 15), jer je Riječ Vječnoga Oca? Tko stoji na većoj visini od Krista čovjeka, koji je rođen od Bezgrješne Djevice, a pravi je i naravni Sin Božji, i koji je zbog čudesnoga i slavnog uskrsnuća od mrtvih, pošto je pobijedio smrt, postao »prvorođeni od mrtvih« (usp. Kol 1, 18; Otk 1, 5)? Tko je, napokon, na

višemu vrhuncu od njega koji na jedan sasvim čudesan način spaja zemlju s nebom, jer je »jedan... posrednik između Boga i ljudi« (1 Tim 2, 5), i koji je, uzdignut na Križ kao na prijestolje milosrđa, sve k sebi privukao (usp. Iv 12, 32); napokon, njega, Sina Čovječjega, koji je izabran između nebrojenih, Bog ljubi više od sviju ljudi, od svih anđela i od svih stvorova (usp. sv. Ćiril Aleksandrijski, *Komentar Ivanova Evanđelja,* 1, 4; PG LXXIII, 69; sv. Toma Akvinski, *Suma teologije* I, q. 20, a. 4, ad 1).

Upravlja i ravna Crkvom

37. Budući da Krist zauzima tako uzvišeno mjesto, s punim pravom je samo On onaj koji Crkvom upravlja i ravna; zato ga se i s toga razloga mora usporediti s glavom. Jer, kao što je glava – da se poslužimo riječima Ambrozijevim – »prijestolnica« tijela (*Hexaemeron,* VI, 55; PL XIV, 265) te ona, jer je obdarena većim darovima, po samoj naravi upravlja svim udovima nad koje je postavljena da se za njih brine (usp. sv. Augustin, *O Kristovoj agoniji,* XX, 22; PL XL, 301), tako i božanski Otkupitelj vlada i upravlja čitavom kršćanskom državom. Pošto pak upravljati zajednicom ljudi ne znači drugo nego korisnim nastojanjem, svrsishodnim sredstvima i po ispravnome planu voditi ih k određenome cilju (usp. sv. Toma, *Suma teologije,* I, q. 22, a. 1 – 4), lako je upoznati da sve to upravo divnim načinom čini naš Spasitelj, koji je bio izgled i uzor dobrih Pastira (usp. Iv 10, 1 – 18; 1 Pt 5, 1 – 5).

38. On nas je, naime, dok je bio na zemlji, učio zakonima, savjetima, opomenama, takvim riječima koje ne će nikada proći i koje će ljudima svih vremena dati duh i život (usp. Iv 6, 63). U tu je svrhu dao Apostolima i njihovim nasljednicima trostruku vlast, naime: ljude naučavati, upravljati ih i privoditi k svetosti. Tu vlast, koja je točno izražena u pojedinačnim zapovijedima, ovlastima i službama, postavio je primarnim zakonom čitave Crkve.

Upravlja izravno sam, nevidljivim načinom

39. No, božanski naš Spasitelj i sam izravno ravna i upravlja svojom Crkvom koju je osnovao. On, naime, vlada u dušama i srcima ljudi te čak buntovne volje savija i kao sili. »Srce je kraljevo u ruci Gospodnjoj, on ga naklanja kamo god hoće« (Izr 21, 1). Tim pak unutarnjim upravljanjem brine se on, kao »pastir i biskup naših duša« (usp. 1 Pt 2, 25) ne samo za pojedince, nego i za čitavu Crkvu, bilo što prosvjetljuje i jača njezine upravljače, da mogu svaki svoju službu vjerno i plodonosno vršiti; bilo što, naročito u težim prilikama vremena, podiže u krilu Majke Crkve muževe i žene koji se odlikuju sjajem svetosti, da budu primjer ostalim vjernicima, po čemu napreduje njegovo mistično Tijelo. Ovdje valja dodati i to da Krist s Neba uvijek s posebnom ljubavlju gleda svoju neokaljanu Zaručnicu, koja radi i trpi u ovome zemaljskom progonstvu; i kad je vidi da je u pogibli, izbavlja je iz olujnih valova ili sam osobno ili po svojim anđelima (usp. Dj 8, 26; 9, 1 – 19; 10, 1 – 7; 12, 3 – 10) ili po Onoj, koju zovemo Pomoćnicom kršćana, ili po drugim nebeskim zaštitnicima; a kad je utišano i smireno more, razblažuje ju mirom »koji nadilazi svaki razum« (Fil 4, 7).

Upravlja Crkvu i vidljivim načinom po Svetome Ocu Papi

40. Međutim, ne valja držati da on upravlja (Crkvom) samo nevidljivim načinom (usp. Leon XIII., *Satis cognitum;* ASS, XXVIII, 725) ili samo prigodice, nego naprotiv: Božanski Spasitelj ravna svojim mističnim Tijelom na vidljiv i redovit način po svome Namjesniku (Zamjeniku) na zemlji. Poznato je, naime, svima, Časna Braćo: nakon što

je Krist Gospodin za vrijeme svoga smrtnog života sam osobno na vidljivi način ravnao »malim stadom« (Lk 12, 32), da je onda, kad se spremao da ostavi ovaj svijet i vrati se k Ocu, vidljivu upravu čitave zajednice, koju je osnovao, povjerio Prvaku Apostolâ. Jer, kako je premudar, nije mogao društvovno (socijalno) tijelo Crkve, koje je osnovao, ostaviti bez vidljive glave. Ne može se to pobijati tvrdnjom kao da bi, zbog uređenja prvenstva vlasti (primata jurisdikcije) u Crkvi, ovakvo mistično Tijelo imalo dvije glave. Naime, Petar je snagom prvenstva samo zamjenik (vikar) Kristov, i stoga je samo jedna vrhovna Glava ovoga Tijela, naime Krist, koji, iako ne prestaje otajstvenim načinom sâm upravljati Crkvom, ipak, po onomu koji na zemlji zastupa njegovu osobu, ravna i vidljivim načinom tom istom Crkvom, koja se poslije njegovog Uzašašća na Nebo ne sazidava više samo na njemu, nego i na Petru, kao na vidljivome temelju. Da sačinjavaju samo jednu Glavu Krist i njegov Namjesnik, to je svečano naučavao Naš Predšasnik naumrle uspomene Bonifacije VIII. u Apostolskome pismu *Unam sanctam* (usp. *Corpus juris canonici, Extr. comm.* I, 8, 1), a otada nisu to nikada prestali opetovati njegovi nasljednici.

41. Zato se nalaze u pogibeljnoj zabludi oni koji misle da mogu posjedovati Krista Glavu Crkve iako vjerno ne prianjaju uz njegovoga Namjesnika na zemlji. Odstranivši, naime, tu vidljivu Glavu i raskinuvši vidljive veze jedinstva, tako zamagljuju i iznakazuju mistično Tijelo Kristovo, da ga oni, koji traže luku vječnoga spasenja, ne mogu više vidjeti ni naći.

U pojedinim biskupijama upravlja Crkvu po biskupima

42. Što smo ovdje kazali o općoj Crkvi, to se isto mora kazati i za pojedinačne zajednice vjernika, bilo na Istoku, bilo na Zapadu, koje sve sačinjavaju jednu Crkvu Katoličku: njima također upravlja Isus Krist po glasu i vlasti pojedinoga vlastitog biskupa. Stoga, ne samo da treba crkvene Predstojnike (biskupe) smatrati odličnim udovima opće Crkve, budući da su na posve poseban način vezani s božanskom Glavom čitavoga Tijela, te se zato s pravom nazivaju »prvim dijelovima Gospodinovih udova« (sv. Grgur Veliki, *Ćudoredne pouke o Jobu,* XIV, 35, 43; PL LXV, 1062), nego su oni, svaki pojedini u svojoj vlastitoj Biskupiji i pravi Pastiri, koji u Kristovo ime pasu i upravljaju svaki svoje povjereno stado (usp. Vatikanski koncil, *Konstitucija o Crkvi,* gl. 3); ali u tome nisu potpuno neovisni, nego stoje pod dužnom vlašću Rimskoga Biskupa (Pape), premda je njihova jurisdikcijska vlast redovna, podijeljena im izravno od istoga Vrhovnog Svećenika (Pape). Radi toga ih puk mora poštivati, jer su po Božjoj odredbi nasljednici Apostolâ (usp. *Zakonik crkvenoga prava,* kan. 329, 1); i većma negoli za svjetske pa i najviše upravnike, vrijedi za Biskupe ona riječ: »Nemojte dirati u moje Pomazanike!« (1 Ljet 16, 22; Ps 104, 15), jer oni su urešeni pomazanjem Duha Svetoga.

43. Stoga nas napunja najvećom žalošću kada čujemo da mnogi od Naše Braće u Episkopatu – samo zato što su primjer stadu u punome smislu (usp. 1 Pt 5, 3) i jer čvrsto i kako treba vjerno čuvaju sveti »poklad vjere« (usp. 1 Tim 6, 20) koji im je predan; samo zato što traže izvršavanje najsvetijih zakona što ih je Bog upisao u duše, i jer po primjeru Vrhovnoga Pastira brane od grabežljivih vukova stado koje im je povjereno – moraju podnositi progone i zlostavljanja, koja se ne nanose samo njima nego, što je za njih okrutnije i mnogo teže, (nanose se) i njihovoj brizi povjerenim ovcama, drugovima u apostolskome radu ili čak samim Bogu posvećenim djevicama. Takvu nepravdu smatramo Mi da se nanosi i Nama samima, te opetujemo

veliku misao Našega Predšasnika neumrloga sjećanja Grgura Velikoga: »Naša čast, čast je sveopće Crkve; učvršćena Naša čast, jakost je Naše Braće, i tado smo doista i Mi počašćeni, kad se ne uskraćuje čast nijednome od njih« (usp. *Poslanica Eulogiju,* 30; PL LXXVII, 933).

44. Ne smijemo ipak misliti da Krist Glava, zato što zauzima tako visoko mjesto, ne zahtijeva pomoć od Tijela. Jer i za ovo mistično Tijelo treba reći ono što sveti Pavao tvrdi za sastav ljudskoga tijela: »Ne može reći... glava nogama: ne trebate mi« (1 Kor 12, 21). Bjelodano je, da vjernici bezuvjetno trebaju Božanskoga Spasitelja, jer je On sam rekao: »Bez mene ne možete ništa učiniti« (Iv 15, 5) i jer, po izreci Apostolovoj, svaki porast u sazidavanju ovoga mističnoga Tijela biva od Krista kao Glave (usp. Ef 4, 16; Kol 2, 19). Ipak, valja držati i to, makar izgledalo veoma čudno, da i Krist treba svoje udove. Prvo zato, što osobu Isusa Krista predstavlja Vrhovni Svećenik (Papa), koji opet mora pozvati tolike druge, da s njime surađuju u njegovome trudu, da ga ne satre težina pastirske službe; on treba da bude svaki dan krijepljen snagom molitava čitave Crkve. A i ukoliko Spasitelj sam upravlja Crkvom nevidljivim načinom, On hoće da mu udovi njegovoga mističnog Tijela pomažu u izvršavanju otkupiteljskoga djela. To, dakako, ne biva zato, kao da bi On bio u potrebi ili slab, nego zato, što je On to tako uredio na veću slavu svoje neokaljane Zaručnice (Crkve). Kad je umirao na Križu, dao je Crkvi bez ikakve njezine suradnje neizmjerno blago Otkupljenja. A kad se pak radi o dijeljenju toga bogatstva, onda ne samo da je to djelo posvećivanja predao svojoj Zaručnici, nego hoće još i to da to posvećivanje na neki način i izvire iz njezinoga djelovanja. Doista, potresna je to tajna, o kojoj se nikada ne može dovoljno razmišljati, naime, da spasenje mnogih ovisi o molitvama i o svojevoljnim trapljenjima što ih u tu svrhu preuzimaju na sebe udovi mističnoga Tijela Isusa Krista, da ovisi i o djelovanju što ga trebaju pružati našemu Božanskom Spasitelju kao pomoć suradnje Pastiri i vjernici, u prvome redu oci i majke obitelji.

45. K ovim razlozima što smo ih sada izložili, iz kojih slijedi da treba Krista Gospodina nazivati Glavom Njegovoga društvovnog (socijalnog) Tijela, valja dodati još tri druga, koji također stoje u međusobnoj tijesnoj povezanosti.

Spasitelj ima najsavršeniju ljudsku narav

46. Počinjemo s međusobnim skladom, što ga zapažamo između Glave i Tijela, jer su iste naravi. S tim u vezi valja pripomenuti, da naša narav, premda je niža od anđeoske, ipak, po dobroti Božjoj, nadvisuje anđeosku. »Krist je, naime«, kako veli Akvinac, »Glava Anđelâ. Ali Krist predstoji anđelima i po čovječanskoj naravi... Dapače, On kao čovjek anđele prosvjetljuje i u njima (milosno) djeluje. No, što se tiče istovjetnosti naravi, po tome Krist nije Glava Anđelâ, jer nije sebi uzeo anđele (njihovu narav), nego – kako veli Apostol – sjeme Abrahamovo« (usp. *Komentar Poslanice Efežanima,* gl. 1, l. 8; Heb 2, 16 – 17). No, ne samo da je Krist uzeo našu narav, nego je postao i naš brat po krvi u krhkome tijelu, podložnome trpljenju i smrti. I ako je Riječ »sebe poništila, uzevši bît sluge« (Fil 2, 7), to je učinila i zato, da svoju braću po tijelu učini dionicima Božje naravi (usp. 2 Pt 1, 4), i to u zemaljskome progonstvu po milosti koja posvećuje, a u nebeskoj domovini po postignuću vječnoga blaženstva. Zato je Jedinorođeni Sin Vječnoga Oca htio biti sin čovječji, da mi postanemo slični slici Sina Božjega (usp. Rim 8, 29) i da se obnovimo prema slici Onoga koji nas je stvorio (usp. Kol 3, 10). Stoga svi oni, koji se diče kršćanskim imenom, neka ne gledaju u Božanskome našem Spasitelju samo uzvišeni i najsavršeniji uzor svih krijeposti, nego

neka i brižnim izbjegavanjem grijeha i najrevnijim vježbanjem u duhovnosti, njegovu nauku i život na svome vladanju očituju, da Gospodinu, kad se pojavi, budu slični u slavi, gledajući ga kakav jest (usp. 1 Iv 3, 2).

47. No, kao što Krist hoće da mu budu slični pojedini udovi, isto hoće da to bude i čitavo Tijelo Crkve. To se doista i zbiva kad ona (Crkva), idući tragom svojega Osnivača, naučava, upravlja i žrtvuje Božansku Žrtvu. Osim toga, prihvaćajući evanđeoske savjete, ona očituje na sebi Otkupiteljevo siromaštvo, poslušnost i djevičanstvo. Preko svojih mnogobrojnih i raznih ustanova, kojima se kao draguljima resi, pokazuje ona na neki način samoga Krista, bilo kako je uronjen u molitvu na brdu, bilo kako propovijeda ljudstvu, bilo kako ozdravlja bolesne i ranjene te obraća na pravi put grješnike, bilo napokon kako čini dobro svima. Nije stoga nikakvo čudo ni to da ona (Crkva), dok je ovdje na zemlji, mora po primjeru Kristovom podnositi također progonstva, trpljenje i boli.

Posjeduje puninu vrhunaravnih darova

48. Treba držati Krista Glavom Crkve također zbog toga što se On ističe puninom i savršenstvom vrhunaravnih darova, a iz te punine crpi njegovo mistično Tijelo. Kao što, naime, kako primjećuju mnogi Sveti Oci, glava našega smrtnog tijela posjeduje sva osjetila, dočim ostali dijelovi našega sastava imaju samo opip, tako i kolikogod bilo vrlina u kršćanskoj zajednici, kolikogod darova, kolikogod karizmi, sve to na najsavršeniji način posjeduje Glava kršćanske zajednice, Krist. »Jer je htio, da u njemu stanuje sva punina« (Kol 1, 19). Njega rese oni vrhunaravni darovi koji slijede hipostatsko sjedinjenje, jer u njemu stanuje Duh Sveti s tolikom puninom milosti da se veća ne može zamisliti. Njemu je dana »vlast nad svakim tijelom« (usp. Iv 17, 2); u njemu je u preobilnoj mjeri »sve blago mudrosti i znanja« (Kol 2, 3). On posjeduje također i ono takozvano znanje gledanja *(scientia visionis)* i to tako, da obzirom na opseg i jasnoću potpuno nadilazi sve blaženo znanje te vrste sviju svetih nebesnika. I napokon, On je toliko pun milosti i istine, da od neiscrpive njegove punoće svi mi primamo (usp. Iv 1, 14 – 16).

On daje Tijelu vrhunaravni život

49. Ove pak riječi učenika, kojega je Isus ljubio posebnom ljubavi, potiču nas da razložimo još i posljednji razlog, zašto se mora tvrditi da je Krist Gospodin Glava mističnoga Tijela. Kao što se živci od glave šire po svim dijelovima našega tijela te im daju sposobnost osjećanja i gibanja, tako naš Spasitelj snabdjeva Crkvu svojom moći i snagom koja čini da vjernici i jasnije spoznaju i jače žele stvari božanskoga reda. Od njega proistječe i ulazi u Tijelo Crkve svako svjetlo, koje vrhunaravno prosvjetljuje sve one što vjeruju, i svaka milost po kojoj postaju sveti, kao što je i On svet.

Prosvjetljuje Crkvu i vjernike

50. Krist prosvjetljuje čitavu svoju Crkvu; to potvrđuju gotovo nebrojena mjesta u Svetome Pismu i kod Svetih Otaca. »Boga nikada nitko nije vidio: jedinorođeni Sin, koji je u krilu Očevu, On ga je objavio« (usp. Iv 1, 18). Došao je od Boga kao učitelj (usp. Iv 3, 2) da svjedoči za istinu (usp. Iv 18, 37), prvotnu je Apostolsku Crkvu svojim svjetlom tako prosvjetlio da je poglavica Apostolski uskliknuo: »Gospodine, komu ćemo ići? Ti imaš riječi vječnoga života« (usp. Iv 6, 68); s neba je pribivao Evanđelistima tako, da su kao Kristovi udovi izvršavali ono što su spoznavali kao po

nekome diktatu same Glave (usp. sv. Augustin, *O usklađivanju Evanđelja,* I, 35, 54; PL XXXIV, 1070). Pa i danas nama koji boravimo u ovome zemaljskom progonstvu, on je uzrok *(auctor)* vjere, on će tu vjeru u nebeskoj domovini i dovršiti (usp. Heb 12, 2). On je onaj koji ulijeva vjernicima svjetlo vjere; On vrhunaravno obogaćuje Pastire i Učitelje, a najprije svoga Zamjenika na zemlji, božanskim darovima znanja, razuma i mudrosti, da blago vjere vjerno čuvaju, odvažno brane, sveto i brižljivo tumače i utvrđuju; On, iako nevidljiv, predsjeda i Crkvenim Saborima, On je i njihovo svjetlo (usp. sv. Ćiril Aleksandrijski, *Poslanica* 55 *o Vjerovanju;* PG LXXVII, 293).

Posvećuje Crkvu i vjernike

51. Krist je prvi uzrok *(auctor)* i stvaralac *(effector)* svetosti. Ne može biti nijednoga spasonosnog čina koji ne bi proizlazio od Njega, kao iz nebeskoga izvora. »Bez mene«, reče, »ne možete ništa učiniti« (usp. Iv 15, 5). Ako u duši osjećamo boli radi počinjenih grijeha i kajemo se, ako se sa sinovskim strahom i ufanjem opet obraćamo k Bogu, uvijek to kod nas biva po njegovoj sili. I milost i slava imaju svoj izvor u neiscrpivoj njegovoj punini. Osobito pak važnije udove svoga mističnoga Tijela naš Spasitelj stalno dariva darovima savjeta, jakosti, svetoga straha i pobožnosti, da čitavo Tijelo iz dana u dan sve više napreduje u svetosti i neporočnosti života. I kada se dijele sakramenti Crkve izvanjskim obredom, On je Onaj koji proizvodi učinak u dušama (usp. sv. Toma, *Suma teologije,* III, q. 64, a. 3). On također hrani vlastitim tijelom i krvlju one koje je otkupio, utišava uzburkane i smetene pokrete duše; On umnaža milosti i pripravlja dušama i tjelesima postignuće nebeske slave.

Da Spasitelj dijeli udovima svoga mističnoga Tijela ovo bogatstvo Božje dobrote, ne veli se samo zato što ga od Vječnoga Oca ishodi bilo Euharistijskom žrtvom na zemlji bilo proslavljenom na nebesima, prikazujući mu rane i moleći, nego i zato što izabire, određuje i dijeli pojedincima pojedine milosti »po mjeri koju je Krist darovao« (Ef 4, 7). Odatle slijedi da od Božanskoga Otkupitelja, kao iz prvoga izvora, crpi snagu »cijelo Tijelo složeno i združeno svakim vezom, da jedan drugom pomaže silom koja je odmjerena svakome pojedinom dijelu; a to čini da raste tijelo na usavršenje svoje u ljubavi« (Ef 4, 16; usp. Kol 2, 19).

Isus Krist svoje mistično Tijelo »uzdržava«

52. Ono što smo gore razložili, Časna Braćo, gdje smo naime zbijeno i kratko predočili način kako Krist Gospodin hoće da bogati darovi njegove božanske punine u Crkvi djeluju, da bi mu ona postala što sličnijom, bez sumnje je nemali povod da raščlanimo još i treći razlog iz kojega se također izvodi zašto se društvovno Tijelo Crkve resi Kristovim imenom; a taj je razlog u tome što naš Spasitelj također *uzdržava* zajednicu koju je osnovao.

53. Kako točno i oštroumno primjećuje sv. Robert Bellarmino (usp. *O Rimskome prvosvećeniku* I, 9; *O koncilima* II, 19), ovaj se naziv Kristova Tijela ne treba izvoditi samo odatle, što je Krist Glava svojega mističnoga Tijela, nego i odatle, što On Crkvu tako podržava i tako u Crkvi na neki način živi, da je ona kao druga Kristova osoba. To tvrdi i Naučitelj naroda pišući Korinćanima, kada Crkvu naziva »Kristom«, ništa ne dodajući uz to (usp. 1 Kor 12, 12); pošao je bez sumnje u tome tragom Učiteljevim, koji mu je doviknuo s neba kad je progonio Crkvu: »Savle, Savle, zašto me progoniš?« (usp. Dj 9, 4; 22, 7; 26, 14). Dapače, ako ćemo vjerovati sv. Grguru Niškome, Apostol Crkvu češće naziva (jednostavno) »Kristom« (usp. sv. Grgur Niški,

Život Mojsijev; PG XLIV, 385); a nije vam, Časna Braćo, nepoznata niti ona Augustinova izreka: »Krist propovijeda Krista« (usp. *Govor* CCCLIV, 1; PL XXXIX, 1563).

Crkva živi od Kristovih dobara

54. Dakako da se to izražavanje nema tako shvatiti, kao da se i na čitavu Crkvu proteže ona tajanstvena veza kojom je Sin Božji sebi pripojio određenu ljudsku narav, nego to znači da naš Spasitelj s Crkvom zajednički dijeli svoja vlastita dobra tako, da ona (Crkva) u svemu svojem vidljivom i nevidljivom načinu života savršeno očituje lik Kristov. Jer, dok Crkva vrši svoju takozvanu juridičku misiju, kojom je Otkupitelj poslao Apostole u svijet, kako je i njega poslao Otac (usp. Iv 17, 18; 20, 21), tada je On onaj koji po Crkvi krsti, naučava, upravlja, odrješuje, veže, prikazuje, žrtvuje.

Princip toga života – Duh Sveti, Duh je Kristov

55. Ovim posebnim darivanjem – koje je sasvim unutarnje i nadasve uzvišeno, a koje smo gore prikazali, govoreći o tome kako Glava utječe na svoje udove – Krist Gospodin čini da Crkva živi njegovim vrhunaravnim životom. On hrani i podržava čitavo njezino Tijelo, a i pojedine udove, već prema tome koje mjesto u Tijelu zauzimaju, kao što čokot hrani i čini plodnima mladice, koje su s njime spojene (usp. Leon XIII., *Sapientiae Christianae,* ASS, XXII, 392; *Satis cognitum,* ASS, XXVIII, 710).

56. Ako li pak pobliže promotrimo taj princip života i krijeposti, što ga je Krist (Crkvi) dao i iz kojega izviru svi darovi i stvorene milosti, lako ćemo opaziti da to nije nitko drugi nego sâm Tješitelj Duh (Sveti), koji od Oca i Sina izlazi i koji se osobitim načinom naziva »Duh Kristov« ili »Duh Sina« (Rim 8, 9; 2 Kor 3, 17; Gal 4, 6). Tom je naime Silom (Duhom Svetim) Sin Božji uresio svoju dušu već u samome krilu Neoskvrnute Djevice; taj se Duh naslađuje što može stanovati u blagoslovljenoj duši Otkupiteljevoj kao u svojemu najmilijem hramu; toga nam je Duha Krist zaslužio na Križu prolijevajući svoju Krv; Njega je, napokon, udahnuvši Ga Apostolima, dao Crkvi, da može opraštati grijehe (usp. Iv 20, 22). No, dok je Krist jedini koji je primio toga Duha u svoj punini (ne na mjeru; usp. Iv 3, 34), to se članovima mističnoga Tijela dijeli od punine samoga Krista, po mjeri koju je Krist darovao (usp. Ef 1, 8; 4, 7). I nakon što je Krist proslavljen na Križu, njegov se Duh preobilno izlijeva na Crkvu, da bi tako ona i svaki od njezinih udova iz dana u dan postajali sve sličniji našemu Spasitelju. Kristov je to Duh, koji nas je učinio posincima Božjim (usp. Rim 8, 14 – 17; Gal 4, 6 – 7), da bismo se jednom »svi, gledajući otkrivenim licem slavu Gospodnju, preobrazili u istu sliku, iz slave u slavu« (usp. 2 Kor 3, 18).

Duh Sveti je duša mističnoga Tijela

57. Taj je Kristov Duh i onaj nevidljivi uzrok povezanosti sviju dijelova Tijela međusobno kao i njihove veze s Glavom, jer On je čitav u Glavi, čitav u Tijelu i čitav u pojedinim udovima; On je u njima prisutan i pomaže ih raznoliko, već prema različnosti njihovih dužnosti i zvanja, i prema tome, da li su na većemu ili manjemu stupnju duhovnoga savršenstva. Treba smatrati da je On – nebeskim udahnjivanjem života – uzrok *(principium)* svakoga životnog *(vitalis)* i doista spasonosnoga djelovanja u svim dijelovima Tijela. On, iako je sâm osobno nazočan u svim udovima i u njima božanski djeluje, ipak u nižim (udovima) djeluje i preko viših. On je, napokon,

onaj koji, dok u Crkvi obilnim priljevom milosti neprestano proizvodi novi porast, u udovima, koji su sasvim od Tijela odijeljeni, ustručava se da bi po posvetnoj milosti boravio. Tu je prisutnost i djelovanje Duha Isusa Krista sažeto i lijepo označio veoma mudri Naš Predšasnik vječne uspomene Leon XIII. u encikličnome pismu *Divinum illud:* »To je dosta ustvrditi, da pošto je Krist Glava Crkve, Duh Sveti je duša njezina« (ASS, XXIX, 650).

58. Ako pak onu životnu silu i snagu, kojom čitavu kršćansku zajednicu uzdržava njezin Osnivač, ne promatramo više samu u sebi, nego ju gledamo u stvorenim učincima, koji iz nje proizlaze, tada se ona sastoji od nebeskih darova što ih naš Otkupitelj i njegov Duh dijele Crkvi; On njih zajedno sa svojim Duhom i proizvodi kao darivatelj vrhunaravnoga svjetla i kao stvaratelj *(effector)* svetosti; tako da i Crkva, poput svih njezinih svetih udova, može na sebe primijeniti onu veliku Apostolovu izreku: »Ja živim, ali ne ja, nego Krist živi u meni« (Gal 2, 20).

Krist je »Spasitelj« Crkve

59. Ovo naše dosadašnje razlaganje o »mističnoj Glavi« (usp. sv. Ambrozije, *O Iliji i postu,* 10, 36 – 37; PL XIV, 710; *Komentar 118. psalma,* govor 20, 2; PL XV, 1483) ostalo bi nepotpuno, kad se ne bismo barem malo dotakli ove izreke istoga Apostola: »Krist je Glava Crkve; On je Spasitelj njezinoga Tijela« (Ef 5, 23). Tim je riječima izražen posljednji razlog, zašto se Tijelu Crkve pridaje Kristovo ime. Krist je, naime, božanski Spasitelj toga Tijela. Njega su s punim pravom Samaritanci nazvali »Spasitelj svijeta« (Iv 4, 42), dapače, ima se bez svake sumnje reći da je »Spasitelj sviju« i, ako treba dodati sa sv. Pavlom: »osobito vjernika« (usp. 1 Tim 4, 10). On je, naime, svojom krvlju prije svega stekao svoje udove, što sačinjavaju Crkvu (Dj 20, 28). No, jer smo već do sada dosta opširno pisali o Crkvi, koja se rodila na Križu, o Kristu, koji je darovatelj svjetla i stvaratelj svetosti, zatim o njemu kao o uzdržavatelju svojega mističnog Tijela, nije potrebno da to dalje razlažemo, nego sada više treba da svi o tomu poniznim i pažljivim duhom razmišljamo, zahvaljujući neprestano Bogu. Što je pak naš Spasitelj nekoć viseći na Križu započeo, to On neprestance nastavlja u nebeskome blaženstvu: »Glava naša«, veli sv. Augustin, »za nas posreduje: jedne udove prima, jedne bičuje, jedne očišćava, jedne tješi, jedne stvara, jedne poziva, jedne natrag dozivlje, jedne popravlja, jedne obnavlja« (*Govori o psalmima,* LXXXV, 5; PL XXXVII, 1085). Mi pak svi moramo s Kristom u tome spasonosnom poslu sudjelovati, »jer se svi iz jednoga i po jednomu i sami spašavamo i druge spašavamo« (sv. Klement Aleksandrijski, *Stromata* VII, 2; PG IX, 413).

3. Crkva je »mistično« tijelo

60. Prelazimo sada, Časna Braćo, na daljnje raspravljanje, u kojemu želimo razjasniti, zašto se Tijelo Kristovo, to jest Crkva, zove *mistično.* Taj naziv, kojim se služe brojni pisci staroga vremena, potvrđuju i mnoge isprave Rimskih Papa. Mnogi razlozi govore u prilog tome nazivu: baš se po njemu može razlikovati društvovno Tijelo Crkve, kojemu je Glava i upravljač Krist, od njegovoga fizičkog Tijela, rođenoga od Djevice Bogorodice, kojim sjedi zdesne Ocu i krije se pod euharistijskim velom; i onda, što je zbog današnjih zabluda od velike važnosti, tim se nazivom Tijelo Crkve razlikuje od svakoga naravnog, bilo fizičkog, bilo – kako kažu – moralnog tijela.

Razlika između Tijela mističnoga i tijela fizičkoga

61. Dok, naime, u naravnome (fizičkome) tijelu princip jedinstva tako veže dijelove da su oni pojedini sasvim lišeni takozvane samosvojnosti, to u mističnome Tijelu naprotiv, iako je međusobna povezanost vrlo tijesna, sila njezina tako međusobno spaja udove da oni pojedini sasvim sačuvaju vlastitu osobnost. Ako li promatramo međusobni međusobni odnos cjeline i pojedinih udova, vidjet ćemo da su u svakome živom fizičkom tijelu svi pojedini udovi određeni da konačno budu jedino na korist čitavoga tjelesnog sastava, dočim u društvovnom skupu ljudi – ako gledamo samo pod vidom koristi – članovi, jer su osobe, usmjeruju se konačno u korist sviju i svakoga pojedinog člana. Kao što je, da se vratimo opet na naš predmet, Sin Vječnoga Oca s Neba sišao radi našega vječnog spasenja, tako je osnovao i Tijelo Crkve te ga obogatio Božjim Duhom, da omogući i osigura blaženi život besmrtnim dušama, prema onoj Apostolovoj: »Sve je vaše; a vi ste Kristovi; a Krist je Božji« (1 Kor 3, 23; usp. Pio XI., *Divini Redemptoris,* AAS 1937., 80). Kao što je cilj Crkve dobro vjernika, tako je ona određena da bude i na slavu Božju i na slavu Onoga koga je Bog poslao: Isusa Krista.

Razlika između mističnoga Tijela i čisto moralnoga

62. Usporedimo li mistično Tijelo s tzv. moralnim, zapazit ćemo među njima nemalu razliku, što je od velikoga značenja i važnosti. U tijelu koje nazivaju moralnim, princip je jedinstva zajednički cilj i zajednička usmjerenost sviju k istome cilju pomoću društvovne vlasti; dočim u mističnome Tijelu, o kojemu raspravljamo, k tomu nastojanju pridolazi i drugi unutarnji princip, koji postoji i djeluje kako u čitavome sastavu, tako i u pojedinim njegovim dijelovima, te ja tako uzvišen, da sam po sebi nadilazi svaki drugi princip povezanosti bilo fizičkoga bilo moralnoga tijela. A taj je, kako smo gore rekli, ne naravnoga, nego vrhunaravnoga reda, dapače, on je sam u sebi doista neizmjeran i nije stvorenje: to je naime Božanski Duh koji je, kako veli Anđeoski Naučitelj, »jedan te isti brojem, a cijelu Crkvu ispunja i povezuje« (*O istini,* q. 29, a. 4, c).

63. Pravi, dakle, smisao ove riječi (mistično tijelo) govori nam da se Crkva, koju treba smatrati savršenim društvom u svojoj vrsti, ne sastoji samo od društvovnih i pravnih principa i zasada. Ona je bez sumnje daleko uzvišenija od sviju drugih zajednica ljudi (usp. Leon XIII., *Sapientiae christianae,* ASS, XXII, 392); ona ih nadilazi toliko, koliko je milost iznad naravi i koliko besmrtno nadilazi sve prolazne stvari (usp. Leon XIII., *Satis cognitum,* ASS, XXVIII, 724). Društva one vrste, u prvome redu ljudsku zajednicu, ne treba dakako zato podcjenjivati; ipak Crkva nije društvo jedino naravnoga reda, kao što se ni čovjek ne sastoji samo od ovoga smrtnog tijela (usp. *isto,* 710).

Naime, premda i pravne zasade, na kojima je Crkva utemeljena i uređena, proizlaze iz božanske uredbe koju je Krist dao, te i one doprinose postignuću vrhunaravnoga cilja, ipak ono što kršćansku zajednicu uzdiže na stupanj koji sasvim nadilazi svaki naravni red, jest Duh našega Otkupitelja. On kao izvor milosti, darova i sviju karizmi trajno i snažno ispunja Crkvu i u njoj djeluje. Jer, kao što i sastav našega smrtnog tijela, iako je divno Stvoriteljevo djelo, ipak daleko zaostaje za uzvišenim dostojanstvom našega duha, tako i društvovni uređaj kršćanske države, premda očituje mudrost svoga božanskog Graditelja, ipak je nešto nižega reda, ako se usporedi s duhovnim darovima, kojima je (ta zajednica) obdarena i od kojih živi, (te ako se usporedi) i s božanskim izvorom tih darova.

64. Iz toga što smo, Časna Braćo, do sada razvijajući i tumačeći prikazali, jasno proizlazi, kako se u teškoj zabludi nalaze oni, koji sebi po svome prohtjevu predstavljaju Crkvu kao sakrivenu, a nipošto vidljivu; isto tako i oni koji je opet smatraju samo ljudskom ustanovom, koja ima stanovito disciplinsko ustrojstvo i izvanjske obrede, bez nekakvoga dioništva na vrhunaravnome životu (usp. *isto,* 710). Naprotiv, kao što Krist, Glava i Uzor Crkve, »nije čitav (Krist), ako u njemu gledamo samo na vidljivu ljudsku narav... ili samo na nevidljivu Božansku narav... nego je On jedan s dvije i u obadvije naravi..., tako je i mistično njegovo Tijelo« (usp. *isto,* 710). Zato je Riječ Božja uzela na sebe ljudsku narav bolima podložnu, da se ustanovom vidljive zajednice Božanskom Krvlju posvećene »čovjek privede putem vidljivoga upravljanja k nevidljivim stvarima« (sv. Toma Akvinski, *O istini,* q. 29, a. 4, ad 3).

65. Zato žalimo i osuđujemo i žalosnu zabludu onih, koji sanjaju o tobožnjoj nekakvoj Crkvi, koja bi bila društvo što živi od (međusobne) ljubavi (članova) i veza im je (samo) u bratimstvu, dok toj zajednici suprotstavljaju – ne bez prijezira – drugu, koju zovu juridičnom. A to dijeliti je zabluda: oni, naime, ne vide da je Otkupitelj htio da ista zajednica ljudi, koju je On osnovao, bude društvo u svojoj vrsti savršeno te snabdjeveno pravnim (juridičnim) i društvovnim (socijalnim) uvjetima (elementima) da može nastavljati na zemlji spasonosno djelo Otkupljenja (Vatikanski sabor, sjednica IV, *Dogmatska konstitucija o Crkvi,* proslov), a zbog istoga tog razloga, radi postignuća tog istoga cilja, htio je da istu tu zajednicu obogaćuje Duh (Sveti) Tješitelj darovima i milostima. Da, Vječni je Otac htio da ona bude »kraljevstvo *ljubaznoga* Sina njegovog« (Kol 1, 13); ali i kraljevstvo u kojemu će svi vjernici pružati potpunu podložnost svoje pameti i volje (Vatikanski sabor, sjednica III, *Konstitucija o katoličkoj vjeri,* gl. 3), te ponizne i podložne duše nasljedovati Onoga koji je za nas »postao poslušan do smrti« (Fil 2, 8). Ne može zato postojati nikakva prava suprotnost ili protivnost između nevidljivog, kako vele, poslanja Duha Svetoga, i juridične vlasti, koju je Krist dao Pastirima i Naučiteljima; štoviše, to se dvoje, kao tijelo i duh u nama, međusobno popunjaju i usavršuju, i proizlaze od jednog te istog našeg Spasitelja, koji ne samo da je, udahnuvši Božanski Dah, rekao: »Primite Duha Svetoga« (Iv 20, 22), nego je i jasno naložio: »Kao što je mene poslao Otac, tako ja šaljem vas« (Iv 20, 21), i opet: »Tko vas sluša, mene sluša« (Lk 10, 16).

66. Ako li vidimo u Crkvi nešto što odaje slabost naše ljudske naravi, to se nema pripisati njezinom juridičnom uređenju, nego većma tužnoj sklonosti pojedinaca na zlo, koju sklonost Božanski Osnivač Crkve trpi i u istim višim udovima svoga mističnog Tijela, da bi se iskušala krijepost i ovaca i Pastira, te da im porastu zasluge kršćanske vjere. Naime, Krist ne će, kako smo gore rekli, da budu grješnici isključeni iz društva koje je On osnovao. Ako, dakle, neki udovi boluju na duhovnim bolestima, to ne može biti razlog zašto bismo smanjili našu ljubav prema Crkvi, nego neka nam to bude povod da povećamo svoju sućut prema njezinim udovima.

Jest, sveta je Majka (Crkva) divna, bez ikakve ljage, u sakramentima, po kojima rađa i hrani (svoju) djecu; u vjeri, koju neokaljanu čuva kroz sva vremena; u svetim zakonima, po kojima svima zapovijeda i u evanđeoskim savjetima, preko kojih (nas) potiče; i napokon, u nebeskim darovima i karizmama, po kojima rađa bezbrojne čete mučenika, djevica i ispovjednika, a da nipošto ne iscrpljuje svoju plodnost (usp. Vatikanski sabor, sjednica III, *Konstitucija o katoličkoj vjeri,* gl. 3). Ne može se njoj u

zlo upisati, ako su neki udovi bolesni ili izranjeni. U njihovo ime ona svaki dan moli Boga: »Otpusti nam duge naše«, te se i majčinski blago i odlučno bez odugovlačenja daje na njihovo duhovno liječenje.

Kadgod, dakle, spominjemo »mistično« Tijelo Isusa Krista, sama ta riječ znači za nas ozbiljnu opomenu. Ta je opomena na neki način sadržana u ovim riječima sv. Leona: »Spoznaj, o kršćanine, svoje dostojanstvo, i ti, koji si postao dionikom Božje naravi, nemoj se nedostojnim življenjem vraćati u prijašnju niskost. Misli na to, kakve Glave i kakvoga si Tijela ud« (*Govor* XXI, 3; PL XIV, 192 – 193).

II. SJEDINJENJE VJERNIKA U KRISTU I S KRISTOM U NJEGOVOM MISTIČNOM TIJELU

67. Ugodno će nam biti sada, Časna Braćo, posebno progovoriti o našoj vezi s Kristom u Tijelu Crkve, što je, kako sasvim pravo veli sveti Augustin (usp. *Protiv Fausta* 21, 8; PL XLII, 392), velika stvar, tajnovita i božanska, ali baš zato se često događa da je neki krivo shvaćaju i tumače. Ponajprije, jasno je da je (to sjedinjenje s Kristom u Tijelu Crkve) najtješnje: jer ne samo da ga Sveto Pismo uspoređuje s vezom čistoga braka i sa životnim jedinstvom mladica i čokota te sa sastavom našega tijela (usp. Ef 5, 22 – 23; Iv 15, 1 – 5; Ef 4, 16), nego je to tako tijesna veza da – oslanjajući se na onu Apostolovu: »On (Krist) je Glava Tijela Crkve« (Kol 1, 18) – najstarija i trajno po Ocima iznašana svjedočanstva uče da Božanski Otkupitelj sa svojim društvovnim Tijelom sačinjava jednu mističnu osobu, ili kako veli sv. Augustin: čitavoga Krista (usp. *Govori o psalmima,* XVII, 51; XC, II, 1; PL XXXVI, 154; PL XXXVII, 1159). Prema tome, ni sam se naš Spasitelj nije ustručavao u svome svećeničkom govoru ovu vezu usporediti s onome kakva je u tajanstvenom sjedinjenju po kojemu je Sin u Ocu a Otac u Sinu (Iv 17, 21 – 23).

Juridična i društvovna veza

68. Naša veza u Kristu i s Kristom sastoji se u prvome redu u tome da zato što je voljom svoga Osnivača kršćanska zajednica društvovno i savršeno Tijelo, treba da u njoj postoji međusobna veza sviju udova, radi njihove usmjerenosti k istome cilju. Što je pak plemenitiji cilj prema kojemu je to nastojanje usmjereno, što je božanstveniji izvor iz kojega ono proizlazi, to je bez sumnje i uzvišeniji vez. Cilj je pak najviši: trajno posvećenje udova samoga Tijela u svrhu proslave Boga i Jaganjca koji je zaklan (usp. Otk 5, 12 – 13). I izvor je (toga nastojanja) najbožanstveniji: to je ne samo zahtjev Vječnoga Oca i trajna volja našega Spasitelja, nego također nutarnje nadahnuće i poticaj Duha Svetoga u našim pametima i dušama. Ako nije moguće bez Duha Svetoga probuditi ni najmanji čin koji bi bio spasonosan, kako bi moglo nebrojeno mnoštvo bilo kojega naroda, bilo kojega plemena, zajednički nastojati oko proslave Trojedinoga Boga, ako li ne po djelovanju Onoga koji izlazi od Oca i jednoga i vječnoga Sina po ljubavi.

69. A budući da, kako smo gore rekli, ovakvo društvovno Kristovo Tijelo određenjem svoga Osnivača treba biti vidljivo, treba da se to zajedničko nastojanje sviju udova i izvanjski očituje, kako ispovijedanjem iste vjere, tako zajedničarstvom svetih sakramenata, dioništvom u istoj žrtvi te napokon u djelotvornom ispunjavanju istih zakona. Zato je bez sumnje potrebno da bude svima vidljiva vrhovna Glava, to jest, Vikar Isusa Krista na zemlji, koji će uspješno rukovoditi djelo međusobne suradnje udova, da se postigne željeni cilj. Kao što je, naime, Božanski Otkupitelj

poslao Duha istine, koji u njegovo ime (usp. Iv 14, 16. 26) nevidljivo upravlja Crkvom, tako je zapovjedio Petru i njegovim Nasljednicima da, zastupajući na zemlji njegovu Osobu, vrše vidljivu upravu kršćanske države.

Veza po vjeri, ufanju i ljubavi

70. Osim ove juridične povezanosti, po kojoj već samoj vez, što postoji među udovima Crkve, daleko nadilazi vezu članova bilo koje ljudske zajednice, pa i najsavršenije, treba pridodati i drugi razlog jedinstva, po kojemu smo najtješnje združeni i međusobno i s Bogom, a to su: kršćanska vjera, ufanje i ljubav.

71. »Jedan je Gospodin«, kako napominje Apostol, »i jedna vjera« (Ef 4, 5), ona naime vjera kojom prianjamo uz jednoga Boga i uz Onoga koga je On poslao, Isusa Krista (usp. Iv 17, 8). A kako se tijesno vežemo s Bogom po toj vjeri, govore nam riječi onoga Apostola kojega je Isus posebno ljubio: »Koji prizna da je Isus Sin Božji, Bog ostaje u njemu i on u Bogu« (1 Iv 4, 15). Jednako se po toj kršćanskoj vjeri vežemo i međusobno i s našom Božanskom Glavom. Naime, kolikogod nas ima vjernika, »imajući isti duh vjere« (2 Kor 4, 13) istim smo Kristovim svjetlom prosvijetljeni, istom Kristovom hranom hranjeni i istom Kristovom vlašću i učiteljstvom upravljani. Budući da u svima živi isti duh vjere, to svi istim životom »živimo u vjeri Sina Božjega, koji nas je ljubio i predao sebe za nas« (usp. Gal 2, 20); i Krist, Glava naša, koji postaje nazočan po živoj vjeri u nama i stanuje u našim srcima (usp. Ef 3, 17), kao što je začetnik naše vjere, tako će je On i dovršiti (usp. Heb 12, 2).

72. Kao što, dok živimo ovdje na zemlji, prianjamo vjerom uz Boga kao uz izvor istine, tako po krijeposti kršćanskoga ufanja čeznemo za njime kao za izvorom blaženstva, »čekajući blaženu nadu i dolazak slave velikoga Boga« (Tit 2, 13). Radi ove opće čežnje za nebeskim kraljevstvom, zbog koje ne ćemo ovdje imati grad koji ostaje, nego tražimo onaj koji ima doći (usp. Heb 13, 14), i žudimo za nebeskom slavom, nije se Apostol Naroda ustručavao reći: »Jedno ste Tijelo i jedan Duh, kao što ste i pozvani u jednoj nadi prema zvanju svome« (Ef 4, 4); štoviše, da je ta nada u slavu: Krist u nama (usp. Kol 1, 27).

73. Ako vez vjere i ufanja, kojim smo združeni s Božanskim Otkupiteljem u njegovome mističnom Tijelu, ima tako veliku važnost i značenje, nije manje važna niti plodonosna veza ljubavi. Naime, ako je već u naravnome redu nešto najuzvišenije ljubav, koja rađa pravim prijateljstvom, što ćemo reći o onoj vrhunaravnoj ljubavi koju u naše duše ulijeva sam Bog? »Bog je ljubav, i koji ostaje u ljubavi, u Bogu ostaje i Bog ostaje u njemu« (1 Iv 4, 16). Bog je to tako uredio da, dok ga ljubimo, da nam On ljubav uzvraća i da ga ta ljubav dovodi k nama, prema onoj: »Tko mene ljubi... i Otac će moj ljubiti njega, i k njemu ćemo doći i kod njega ćemo se nastaniti« (Iv 14, 23). Ljubav nas, dakle, jače negoli ikoja druga krijepost, veže s Kristom. Ražareni Njegovim nebeskim žarom, toliki sinovi Crkve veselili su se što smiju za Njega trpjeti uvrjede te do zadnjega daha života i do prolijevanja krvi, vršiti i podnositi sve, pa i najteže stvari. Zbog toga nas božanski naš Spasitelj žarko potiče ovim riječima: »Ostanite u ljubavi mojoj« (Iv 15, 9). A jer je ljubav, ako se ne očituje i na neki način dovrši u dobrim djelima, suhoparna i potpuno prazna, zato odmah dodaje sljedeće: »Ako moje zapovijedi uzdržite, ostat ćete u mojoj ljubavi, kao što sam i ja održao zapovijedi svojega Oca i ostajem u njegovoj ljubavi« (Iv 15, 10).

Ljubav prema bližnjemu

74. Ovoj pak ljubavi prema Bogu i Kristu mora odgovarati ljubav prema bližnjemu. Jer, kako možemo tvrditi da ljubimo Božanskoga Spasitelja, ako mrzimo one koje je On otkupio svojom dragocjenom Krvlju, da ih učini udovima svoga mističnog Tijela? Zato nas opominje onaj Apostol, kojega je više od drugih Krist ljubio: »Ako tko reče: ljubim Boga, a mrzi na brata svojega, lažac je. Jer tko ne ljubi brata svojega kojega vidi, kako može ljubiti Boga koga ne vidi? I ovu zapovijed imamo od Boga: tko ljubi Boga, da ljubi i brata svojega« (1 Iv 4, 20 – 21). Štoviše, valja ustvrditi i to da ćemo mi biti to jače sjedinjeni s Bogom, s Kristom, što ćemo više biti udovi jedan drugomu (Rim 12, 5), koji se brinu jedni za druge (1 Kor 12, 25); kao što i s druge strane, što ćemo biti žarčom ljubavlju vezani uz Boga i božansku našu Glavu, to ćemo više prianjati jedni uz druge i jače biti ljubavlju međusobno povezani.

Isusova ljubav prema nama

75. Nas je pak Jedinorođeni Sin Božji prije početka svijeta k sebi prigrlio vječnim i neograničenim svojim spoznanjem i trajnom ljubavlju. I da tu ljubav pokaže vidljivo i načinom koji upravo zapanjuje, združio je sa sobom našu narav u hipostatskom sjedinjenju; po tome se zbiva ono što lijepom nekom jednostavnošću izražava Maksim Turinski, da »u Kristu naše tijelo nas ljubi« (*Govor* XXIX; PL LVII, 594).

Ovakvo poznanje puno ljubavi, s kojim nas je Božanski Otkupitelj pratio već od prvoga časa svoga Začeća, nadilazi svaki ljudski um; jer On po onome blaženom gledanju, što ga je uživao otkako se pojavio u krilu Bogorodice, stalno i trajno misli na sve udove mističnoga Tijela i ljubi ih spasonosnom ljubavlju. O divne li Božje milostivosti prema nama, o neprocjenjivog li načina neizmjerne ljubavi! U jaslicama, na Križu, u vječnoj Očevoj slavi, Krist gleda pred sobom sve udove Crkve jasnije i grli ih većom ljubavlju negoli majka svoga sina što joj je u krilu; jače (ih pozna i ljubi) negoli pojedinac sam sebe poznaje i ljubi.

Crkva je na neki način usavršenje Krista

76. Iz ovoga što smo do sada kazali, Časna Braćo, lako se razabire zašto Apostol Pavao tako često piše da je Krist u nama a mi u Kristu. Postoji za to i dublji razlog. Kako smo, naime, gore dosta podrobno razložili, u nama je Krist po svojemu Duhu, s kojim nas združuje i po kojemu djeluje u nama, tako da štogod božanskoga čini Duh Sveti u dušama, treba reći da to ondje čini i Krist (usp. sv. Toma, *Komentar Poslanice Efežanima,* gl. 2, l. 5). »Ako tko nema Duha Kristova«, veli Apostol, »on nije njegov; a ako je Krist u vama... duh živi radi toga jer ste opravdani« (Rim 8, 9 – 10).

77. Radi ovoga priopćavanja Kristovoga Duha – po čemu se svi izvrsni, obilni i plodonosni darovi krijeposti i karizmi Glave slijevaju u sve udove Crkve te se prema položaju koji (ti udovi) u mističnome Tijelu Kristovome zauzimaju, danomice usavršavaju – postaje Crkva kao neka punina i nadopuna Krista; Krist se, dakle, u svemu na neki način u Crkvi dovršuje (usp. sv. Toma, *Komentar Poslanice Efežanima,* gl. 1, l. 8). Ovim smo se riječima dotakli i razloga zašto, prema nauci sv. Augustina, koju smo već ukratko naveli, mistična Glava, Krist i Crkva – koja ovdje na zemlji kao drugi Krist zastupa Njegovu osobu – sačinjavaju jednoga novog čovjeka u kojemu se, u svrhu nastavljanja otkupiteljskoga djela Križa, združuju Nebo i zemlja. Zato zovemo Kristom i Glavu i Tijelo, to je čitav Krist.

O prebivanju Božjem u nama

78. Nije Nam, dakako, nepoznato da postoje mnoge prepreke za shvaćanje i tumačenje ove tajanstvene nauke o našemu sjedinjenju s Božanskim Otkupiteljem, a napose o stanovanju Duha Svetoga u dušama, koje (prepreke) radi ograničenosti razuma onih, koji ih proučavaju, zavijaju tu otajstvenu nauku kao u neku maglu. Ali znamo i to da će iz ispravnog i marnog proučavanja ovoga predmeta i iz međusobnog razračunavanja raznih mišljenja te natjecanjem među vrstama shvaćanja – samo ako takvo istraživanje bude vođeno ljubavlju i s dužnom odanošću prema Crkvi – izbiti i proistječi nove spoznaje veoma dragocjene za unapređenje svetih nauka ove vrste. Zato nipošto ne osuđujemo one koji idu raznim putovima i načinima da bi dokučili i prema mogućnostima osvijetlili tajnu ovoga divnog našeg sjedinjenja s Kristom. Ali ono što svima mora biti zajedničko i o čemu nema rasprave – ako ne žele zastraniti od prave nauke i od pravoga učiteljstva Crkve – jest da odbace svako tumačenje ovoga mističnog sjedinjenja, prema kojemu bi (tumačenju) u bilo kojem smislu vjernici bili tako uzdignuti iznad naravi i tako krivo u vrhunaravnost uvršteni, da bi se njima pripisivalo kao vlastito bilo koje svojstvo vječnoga Boga. Osim toga, neka imaju čvrsto na pameti to da je u ovim stvarima sve zajedničko Presvetome Trojstvu, štogod se odnosi na Boga kao vrhovni uzrok djelovanja.

79. Potrebno je da misle i na to, da se ovdje radi o skrivenome otajstvu, u koje se u ovom zemaljskom progonstvu ne može potpuno zagledati, ma kako zastor otkrivali, niti ga je moguće ikad ljudskim jezikom opisati. Kaže se da Božanske Osobe stanuju (u nama), ukoliko su nedokučivim načinom prisutne u razumnim stvorovima, koji s njima opće po spoznajama i po ljubavi (usp. sv. Toma, *Suma teologije,* I, q. 43, a. 3), ali na neki način koji sasvim nadilazi svaku narav, te je najtješniji i sasvim osebujan. Da barem malo zagledamo u to, nemojmo podcijeniti onaj put i način koji Vatikanski Sabor (sjednica III, *Konstitucija o katoličkoj vjeri,* gl. 4) za takve stvari veoma preporučuje, a koji nam daje svjetla za bar djelomično upoznavanje Božjih otajstava; taj je pak način u tome, da uspoređujemo otajstva međusobno i opet s njihovom konačnom svrhom.

80. Zato je vrlo zgodno ono što Naš Predšasnik blažene uspomene Leon XIII., govoreći o ovome našem sjedinjenju s Kristom i o stanovanju (Duha) Svetoga Tješitelja u nama, obraća pogled na ono blaženo nebesko gledanje, u kojemu će se ova mistična veza jednom dovršiti i postići svoje usavršenje. »Ova divna veza«, veli on, »koju nazivamo prebivanjem (Božjim u nama), razlikuje se od one kojom su nebesnici združeni s Bogom u blaženstvu, samo položajem ili stanjem« (usp. *Divinum illud;* ASS, XXIX, 653). U tome će se gledanju moći na sasvim čudesni način ojačanim vrhunaravnim svjetlom promatrati Oca, Sina i Božjega Duha, u svu vječnost iz najveće blizine gledati izlaženje Božanskih Osoba i uživati slično blaženstvo, kakvo posjeduje Presveto i nerazdruživo Trojstvo.

Presveta Euharistija – slika i sredstvo našega sjedinjenja s Kristom

81. Čini nam se kao da bi bilo nepotpuno ovo što smo do sada iznijeli o najužem sjedinjenju mističnoga Tijela Isusa Krista s njegovom Glavom, kad ne bismo k tome dodali barem nešto o Presvetoj Euharistiji, po kojoj se to sjedinjenje u ovome smrtnom životu razvija do najvišega stupnja.

82. Naime, Krist Gospodin je htio da se to divno i nikada dosta pohvaljeno sjedinjenje, po kojemu se združujemo međusobno i s našom Božanskom Glavom, posebno očituje vjernicima po Euharistijskoj Žrtvi. Kod te žrtve svećenici zastupaju ne

samo našega Spasitelja, nego i čitavo mistično Tijelo te pojedine vjernike; tu ujedno i sami vjernici, združeni zajedničkim prošnjama i molitvama, po rukama istoga svećenika prikazuju Vječnome Ocu najmiliji prinos hvale i zadovoljštine za potrebe čitave Crkve: neokaljanoga Jaganjca, koji postaje prisutan na oltaru jedino po riječi svećenika. I kao što je Božanski Otkupitelj, umirući na Križu, sama sebe prikazao Vječnome Ocu kao Glavu čitavoga ljudskog roda, tako On »u ovoj čistoj žrtvi« (Mal 1, 11) prikazuje nebeskome Ocu ne samo sebe, kao Glavu Crkve, nego (prikazuje) u sebi i svoje mistične udove, koje sve, pa i one slabije i bolesnije, nosi u svojemu Srcu punome ljubavi.

83. Sakrament Euharistije, ta živa i predivna slika jedinstva Crkve – ukoliko kruh, koji se posvećuje, od mnogoga zrnja postaje jedna cjelina (usp. *Didahe* 9, 4) – dariva nam sâm izvor nebeske milosti, da od Njega crpimo onoga Duha ljubavi po kojemu ne živimo više našim životom nego Kristovim, i u svim udovima njegovoga društvovnog Tijela ljubimo samog Otkupitelja.

84. Zato, ako ih danas, u ovim teškim prilikama vremena, ima dosta koji su se toliko priljubili uz Krista Gospodina, velom Euharistije zakritoga, da ih od njegove ljubavi nisu kadri rastaviti ni nevolja, ni stiska, ni glad, ni golotinja, ni pogibao, ni progonstvo, ni mač (usp. Rim 8, 35), tada je jasno da sveta Pričest – čije je češće primanje, čak od djetinjstva, po Božjemu Promislu opet uvedeno – može biti izvor takve jakosti koja je nerijetko kadra učiniti od kršćana i heroje, te ih podržavati.

III. PASTIRSKE OPOMENE I POTICAJI

Zablude na polju duhovnosti

85. Časna braćo! Budu li vjernici ovo što smo rekli pobožno i ispravno shvaćali i toga se brižno držali, lako će se očuvati i od onih zabluda koje proizlaze iz proizvoljnoga istraživanja ovoga teškog predmeta, a vrlo su opasne za vjeru te smućuju duše.

Krivi misticizam

86. Ima ih, naime, koji ne paze dovoljno na to, da je Apostol Pavao o ovome predmetu rabio riječi samo u prenesenome smislu i, jer ne čine ono što bi trebalo, naime, ne luče posebne i vlastite oznake tijela fizičkoga, moralnog i mističnog, iskrivljeno prikazuju (ovu) vezu; i dok s jedne strane zahtijevaju da se mora držati da se Božanski Otkupitelj i udovi Crkve vežu i spajaju u jednu fizičku osobu, te ljudima pridaju božanske osobine, dotle s druge strane izlazi da je Krist Gospodin podvrgnut zabludama i ljudskoj sklonosti na zlo. Zabludi takvoga naučavanja veoma se protive i katolička vjera i nauka svetih Otaca, a također sasvim drukčije misli i izjavljuje i Apostol Naroda koji, makar dovodi u divnu vezu Krista i njegovo mistično Tijelo, ipak jedno od drugoga razlikuje, kao Zaručnika od Zaručnice (usp. Ef 5, 22 – 23).

Opasni kvijetizam

87. Jednako je tako daleko od istine i opasna zabluda onih koji iz tajanstvene veze nas sviju s Kristom nastoje izvesti neki ludi, kako vele, kvijetizam. Prema toj se nauci sav duhovni život kršćana i njihovo napredovanje u krijepostima pripisuje jedino djelovanju Duha Svetoga, a isključuje se i ostavlja po strani naše sudjelovanje i

suradnja, koju moramo pružati (djelovanju Duha Svetoga). Jasno da nitko ne može nijekati da je Sveti Duh Isusa Krista doista jedini izvor iz kojega proistječe svaka vrhunaravna sila za Crkvu i njezine udove. Jer »Gospodin daje milost i slavu«, veli psalmist (Ps 83, 12). Ali ipak, da bi ljudi stalno ustrajali u djelima svetosti, da napreduju u milosti i krijeposti vesela srca, napokon, da osim što sami postojano teže prema vrhuncu kršćanskoga savršenstva i druge koliko mogu na to potiču, sve to ne će Duh nebeski izvoditi ako ljudi s njime ne surađuju svojim svakodnevnim i aktivnim sudjelovanjem. Jer »ne dolaze Božja dobra onima koji spavaju, nego onima koji bdiju«, veli sv. Ambrozije (*Izlaganje Evanđelja po Luki,* IV, 49; PL XV, 1626). Jer, ako se udovi našega smrtnog tijela jačaju i postaju krepkiji stalnim gibanjem, bez sumnje se to obistinjuje još više u društvovnome Tijelu Isusa Krista, gdje pojedini udovi imaju svaki svoju slobodu, savjest i vlastito djelovanje. Zato onaj, koji je rekao: »Živim, ali ne više ja, nego Krist živi u meni« (Gal 2, 20), isti taj nije propustio ustvrditi: »Milost njegova (tj. Božja) nije bila bez ploda u meni, nego sam radio više od sviju njih: ali ne ja, nego milost Božja sa mnom« (1 Kor 15, 10). Po svemu je, dakle, jasno da po ovakvim krivim naukama ne bi ovo otajstvo, o kojemu je riječ, bilo na duhovnu korist vjernika, nego na njihovu tužnu propast.

Zablude o ispovijedi i molitvi

88. Iz njihovih krivih zasada proizlazi, što neki tvrde, kako ne treba toliko naglašavati često ispovijedanje lakih grijeha, jer da je zgodnija ona općenita ispovijed što je čini Zaručnica Kristova (Crkva) sa svojim sebi pripojenim sinovima, preko svećenikâ, kada pristupaju k oltaru. Istina je, da se može, što je vama, Časna Braćo, dobro poznato, oproštenje ovih grijeha (tj. lakih) postići na više načina, koje doista treba pohvaliti; ali u svrhu da bi svakoga dana živo napredovali na putu krijeposti, veoma želimo preporučiti onaj pobožni običaj česte ispovijedi, što ga Crkva nije uvela bez poticaja Duha Svetoga. Česta ispovijed omogućuje veće pravo poznavanje samoga sebe, povećava porast kršćanske poniznosti, ništi moralnu zločestoću, ustuk je protiv duhovne lijenosti i mlakosti, čisti savjest, jača volju, omogućava spasonosno vodstvo duša i snagom se samoga sakramenta povećava milost. Neka znadu, napose oni iz redova mlađega klera, koji umanjuju i oslabljuju vrijednost česte svete ispovijedi, da poduzimaju nešto što je protivno Kristovom Duhu i što neizrecivo šteti mističnome Tijelu našega Spasitelja.

89. Ima i onih koji osporavaju svaki zbiljski učinak našim molitvama, kojima nešto prosimo, ili koji nastoje uvjeriti ljude da su privatne molitve bez prave vrijednosti, nego da je prava molitva tek javna, koja se vrši u ime Crkve, jer ta proizlazi iz mističnoga Tijela Kristovoga. To je pogrješno: jer nije Božanski Otkupitelj sa sobom najuže povezao samo svoju Crkvu, ljubljenu Zaručnicu, nego u njoj također i duše sviju pojedinih vjernika, s kojima On živo želi što srdačnije razgovarati, napose poslije svete Pričesti. Premda je javna molitva, jer je vrši Majka Crkva, radi dostojanstva Kristove Zaručnice, odličnija od sviju drugih, ipak sve molitve, pa i najprivatnije, ne gube ni na dostojanstvu ni na djelotvornosti, te (i one) mnogo doprinose koristi svega mističnog Tijela; jer sve što pojedini udovi čine dobro i ispravno u tome Tijelu, ne može ne biti spasonosno za sve, radi Općinstva Svetih. Niti se može braniti pojedinim ljudima, zato što su članovi ovoga Tijela, da ne mole za sebe i posebne milosti ili što je potrebno za ovaj život, ako se, dakako, podlažu volji Božjoj: jer oni ipak ostaju samosvojne osobe, i svaki ima svoje vlastite potrebe (usp. sv. Toma, *Suma teologije,*

II-II, q. 83, a. 5 i 6). Kako pak moraju svi veoma cijeniti razmatranje nebeskih stvari, dokazuju to ne samo crkveni izvori, nego i uporaba i primjer sviju koji su se odlikovali svetošću.

90. Ima napokon još i takvih koji vele da svoje molitve nemamo upravljati na samu osobu Isusa Krista, nego na Boga ili Vječnome Ocu po Kristu, jer da našega Spasitelja kao Glavu njegovoga mističnog Tijela treba smatrati samo »posrednikom između Boga i ljudi« (1 Tim 2, 5). To ne samo da se protivi shvaćanju Crkve i kršćanskom običaju, nego ne odgovara niti istini. Jer Krist je, govoreći u doslovnome smislu i točno, Glava čitave Crkve po obadvim svojim naravima zajedno (usp. sv. Toma, *O istini,* q. 29, a. 4, c), kao što je uostalom i sâm izjavio: »Ako me što zamolite u moje ime, to ću učiniti« (Iv 14, 14). I premda se, osobito u Euharistijskoj žrtvi – gdje Krist posebnim načinom, jer je On ujedno svećenik i žrtva, vrši službu posrednika – molitve većim dijelom upravljaju Vječnome Ocu po njegovom Jedinorođencu, ipak se, i ne rijetko, pa i u samoj svetoj Misi, obraćamo molitvama i Božanskome Otkupitelju, jer potrebno je da svi kršćani znaju i jasno uvide da je čovjek Isus Krist također Sin Božji i sâm Bog. I zato, dok se vojujuća Crkva klanja i moli neokaljanome Jaganjcu i presvetoj Hostiji (Žrtvi), kao da prilaže glas svoj glasu slavne Crkve, koja vječno pjeva: »Onome što sjedi na prijestolju i Janjetu: blagoslov i čast i slava i vlast u vijeke vjekova« (Otk 5, 13).

Poticaj da ljubimo Crkvu

91. Nakon što smo, Časna Braćo, kao Učitelj sveopće Crkve osvijetlili pameti svjetlom istine, razlagajući ovu tajnu koja sadrži čudesnu vezu svih nas s Kristom, smatramo zgodnim s razloga naše pastirske službe da još posebno potaknemo duše kako bi to mistično Tijelo uzljubile onom gorućom ljubavlju koja nije samo u mislima i riječima, nego i u djelima. Ako su sljedbenici Staroga Zakona pjevali o svome zemaljskom gradu: »Ako bih zaboravio tebe, Jeruzaleme, neka usahne desnica moja: neka mi jezik prione za nepce, ako se tebe ne bih spomenuo; ako ne bih držao Jeruzalem visoko iznad svake radosti svoje« (Ps 136, 5 – 6), s koliko većim ponosom i bujnijom radošću moramo mi klicati zato što smo stanovnici Grada, od živoga i izabranoga kamenja sagrađenog na svetoj gori, »na glavnome ugaonom kamenu Isusu Kristu« (usp. Ef 2, 20; 1 Pt 2, 4 – 5). Jer ne može se zamisliti ništa uzvišenije, ništa uglednije i, bez sumnje, ništa časnije, negoli je: biti član svete, katoličke, apostolske i Rimske Crkve, po kojoj postajemo udovi jednoga istoga, toliko časnoga Tijela; nama ravna jedna zajednička tako uzvišena Glava; prožima nas jedan te isti Božji Duh; hranjeni smo u ovom zemaljskom progonstvu jednom te istom naukom i istim Anđeoskim Kruhom sve dotle dok konačno ne budemo uživali zajedničko i vječno blaženstvo u Nebu.

Načini naše ljubavi prema Crkvi

92. Da ne bismo bili zavedeni od anđela tmine, koji se pretvara u anđela svjetla (usp. 2 Kor 11, 14), neka nam bude vrhovni zakon (te) naše ljubavi to, da Zaručnicu Kristovu ljubimo onakvu kakvom ju je Krist htio imati te ju je svojom krvlju otkupio. Moraju nam biti veoma dragi ne samo sakramenti, kojima nas hrani Crkva, ta ljubezna Majka, ne samo blagdani, kojima nas tješi i razveseljuje, i svete pjesme i liturgijski obredi, po kojima podiže naše pameti k nebeskim stvarima, nego i takozvani sakramentali (blagoslovine), i one razne pobožne vježbe po kojima ona duše vjernika puni slastima Kristovoga Duha i utjehom. I ne samo da nam je dužnost, kako dolikuje

sinovima, uzvraćati Crkvi majčinsku njezinu ljubav, koju ona prema nama njeguje, nego moramo poštivati i vlast koju joj je Krist dao, a koja (vlast) zarobljuje naš razum za pokornost Kristovu (usp. 2 Kor 10, 5). I zato se od nas traži: da se pokoravamo njezinim zakonima i ćudorednim zapovijedima, koje su katkada i teške našoj naravi zbog posljedica njenog pada po istočnome grijehu; nadalje, da buntovno naše tijelo svojevoljnom pokorom krotimo; štoviše, potiče nas, da se katkada odreknemo i onih ugodnosti koje nisu opasne. Nije dosta ni to, da bismo ovo mistično Tijelo ljubili samo ukoliko je preodlično radi Božanske Glave i bogatih vrhunaravnih darova, nego ga treba obuhvaćati djelotvornom ljubavlju i ukoliko se očituje u nama smrtnicima, pa i preko ljudskih i slabih elemenata, koji katkada nisu vrijedni onoga položaja što ga zauzimaju u tome časnom Tijelu.

Gledajmo u Crkvi samoga Krista

93. Da pak ljubav, što u našim dušama stoluje, bude čvrsta i temeljita, i da ona iz dana u dan raste, naviknimo se na to da u Crkvi gledamo samoga Krista. Krist je, naime, taj koji u Crkvi svojoj živi, koji po njoj naučava, upravlja i posvećuje; Krist je također onaj koji se na razne načine očituje preko raznih svojih društvovnih udova. Kad bi se svi kršćani doista trsili da žive po duhu ovakve žive vjere, tada bi bez sumnje ne samo časno i s dužnim poštovanjem susretali odličnije udove ovoga mističnog Tijela, osobito one koji će po odredbi Božanske Glave morati jednom polagati račun za duše naše (usp. Heb 13, 17), nego bi im bili veoma na srcu i oni (udovi) koje naš Spasitelj osobito ljubi: a to su bolesnici, ranjeni i bolni, kojima treba bilo naravnog bilo vrhunaravnog lijeka; to su djeca, čija se nevinost može danas tako lako upropastiti i čija se dušica može kao vosak oblikovati; to su napokon i siromasi: dok njih pomažemo, mora se iz naše prevelike milosrdnosti vidjeti da u njima gledamo osobu samoga Isusa Krista.

94. S pravom nas podsjeća Apostol: »Potrebniji su udovi Tijela koji izgledaju slabiji; i većom pažnjom pazimo na one udove Tijela, koje smatramo kao manje časne« (1 Kor 12, 22 – 23). Poradi najviše službe, koju obnašamo, smatramo se Mi u savjesti obvezanima, da tu vrlo ozbiljnu riječ ponovno naglasimo danas, kad s velikom žalošću gledamo da se kadšto oduzima život tjelesno nakaznima, ludima i zaraženima nasljednim bolestima, jer da su neugodni teret za zajednicu; i to neki ističu kao novo iznašašće ljudskoga napretka i da je to za opću korist. A tko pametan ne vidi kako se to strahovito protivi ne samo naravnome i Božjem zakonu (usp. *Dekret Svetoga oficija,* 2. prosinca 1940., AAS, 1940, str. 553), koji je upisan u sve duše, nego i plemenitijim osjećajima čovječnosti? Zato krv takvih, koji su našemu Otkupitelju to draži, što su većega smilovanja vrijedni, »viče sa zemlje k Bogu« (usp. Post 4, 10).

Ugledajmo se u Kristovu ljubav prema Crkvi

95. Da ona prava ljubav, kojom u Crkvi i u njezinim udovima moramo gledati našega Spasitelja, ne bi malo pomalo u nama oslabila, zgodno je promatrati samoga Isusa kao najveći uzor ljubavi prema Crkvi.

96. Ponajprije ćemo nasljedovati širinu te ljubavi. Jedna je, dakako, Kristova Zaručnica, naime Crkva; ipak je ljubav Božanskoga Zaručnika tako široka da, nikoga ne isključujući, grli u svojoj Zaručnici čitav ljudski rod. Zato je naš Spasitelj prolio krv svoju na križu, da s Bogom izmiri sve ljude, podijeljene narodnošću i rasom, te da ih u

jednome Tijelu sastavi. Zato prava ljubav prema Crkvi zahtijeva ne samo da budemo unutar samoga Tijela jedan drugome udovi, koji se brinu jedan za drugoga (usp. Rim 12, 5; 1 Kor 12, 25), i ako se slavi jedan ud, da se ostali s njime raduju, a ako li strada, moraju ostali s njime suosjećati (usp. 1 Kor 12, 26) – nego da i druge ljude, koji još nisu s nama u Crkvi sjedinjeni, priznamo braćom Kristovom po tijelu, koji su zajedno s nama pozvani k istom vječnom spasenju. Istina je, nažalost, osobito dandanas, da ne manjka ni takvih koji oholo veličaju razdvojenost, mržnju i odmazdu kao nešto što uzdiže i povećava dostojanstvo čovjeka i njegovu vrijednost. Mi pak, dok sa žalošću gledamo tužne plodove te nauke, slijedimo svoga miroljubivoga Kralja, koji nas je učio ljubiti ne samo one koji nisu rođeni od istoga naroda ni od iste rase (usp. Lk 10, 33 – 37), nego i same neprijatelje (usp. Lk 6, 27 – 35; Mt 5, 44 – 48). Mi, čije je duše prožela mila riječ Apostola Naroda, zajedno s njime slavimo duljinu, širinu, visinu i dubinu ljubavi Kristove (usp. Ef 3, 18), koju niti može rastrgati različnost roda i običaja, niti je širina silnoga oceana može oslabiti, a ne mogu je uništiti niti ratovi, bili oni opravdani ili nepravedni.

97. U preteški ovaj čas, Časna Braćo, kad tolike boli muče tjelesa a žalosti (muče) duhove, potrebno je sve potaknuti na ovu nadnaravnu ljubav, kako bi se udružile snage sviju dobrih – mislimo napose na one koji su se stavili na raspolaganje bilo kojemu društvu za pomoć nevoljnima – da se naporima samilosti i milosrdnosti, koji upravo zadivljuju, pomogne nebrojenim potrebama duše i tijela, te da tako posvuda zasja brižljiva darežljivost i neiscrpiva djelotvornost mističnoga Tijela Isusa Krista.

Radimo mnogo po uzoru Spasiteljevom

98. Kao što u Kristu ta svestrana ljubav, kojom je ljubio Crkvu, nosi i obilježje stalnosti, tako treba da i mi ljubimo mistično Kristovo Tijelo postojano i revno. Nadalje, nema nijednoga sata u životu našega Otkupitelja sve tamo od njegova Začeća, kad je postavio prvi temelj Crkvi, pa do svršetka njegovog smrtnog života, da On ne bi radio bilo svijetleći primjerom svoje svetosti, bilo propovijedanjem, razgovorima, okupljanjem (naroda), određujući što je trebalo za osnutak i učvršćenje Crkve. Radio je do umornosti, makar bijaše Sin Božji. Želimo stoga da svi, koji smatraju Crkvu svojom majkom, brižno razmisle, kako nije dužnost samo crkvenih službenika i onih, koji su, posvetivši se Bogu, prihvatili redovnički život, marljivo se i ozbiljno truditi oko izgradnje i porasta mističnoga Tijela Kristovoga, nego je dužnost i ostalih udova toga Tijela da tome svaki doprinese svoj dio. Želimo da toga budu napose svjesni – što uistinu već i jesu – oni koji, vojujući u četama Katoličke Akcije, pružaju svoju pomoć Biskupima i svećenicima u apostolatu, kao i oni koji istu stvar pomažu u nabožnim društvima. Nema nikoga tko ne bi vidio da je ta brižna djelatnost sviju njih od najvećega značenja i najveće važnosti u prilikama sadašnjega vremena.

99. Ne možemo da ovom prilikom ne reknemo nešto i očevima i majkama obitelji, kojima je naš Spasitelj povjerio najnježnije udove svoga mističnog Tijela. Njih žarko potičemo za ljubav Isusa Krista i Crkve, neka posvećuju najveću brigu povjerenom im pomlatku, i da uznastoje očuvati ga od svih mogućih zamki u koje može (mladež) danas tako lako upasti.

Molimo za Crkvu kao što je molio i Spasitelj

100. Posebno je pak Otkupitelj naš očitovao svoju goruću ljubav prema Crkvi molitvama što ih je za nju prikazivao Nebeskome Ocu. Tako je – da samo na to podsjetimo – poznato svima, Časna Braćo, kako je On neposredno prije negoli će podnijeti muke na Križu, žarko molio za Petra (usp. Lk 22, 32), za ostale Apostole (usp. Iv 17, 9 – 19) i konačno za sve koji će po propovijedanju riječi Božje u njega uzvjerovati (usp. Iv 17, 20 – 23).

101. I mi, slijedeći taj Kristov primjer, molimo svakoga dana Gospodara žetve, da pošalje poslenike u žetvu svoju (usp. Mt 9, 38; Lk 10, 2); svednevice neka se diže k Nebu prošnja sviju nas, kojom preporučujemo (Bogu) sve udove mističnoga Tijela Kristovog. Ponajprije (preporučujmo Bogu u molitvi) Biskupe, kojima je povjerena posebna briga, svakomu za njegovu Biskupiju; zatim svećenike, redovnike i redovnice, koje je Bog pozvao da brane, šire i promiču Kraljevstvo Božanskoga Otkupitelja bilo među svojima, bilo u vanjskim pa i poganskim zemljama. Neka u ovoj zajedničkoj molitvi ne bude zaboravljen nijedan član ovoga časnog Tijela; no napose se preporučuje moliti za one koje ili pritišću boli i tjeskobe ovoga zemaljskog prebivališta, ili koji su već umrli, pa se čiste u vatri ispaštanja. Ne ispustimo ni one koji još primaju pouku u kršćanskim istinama, kako bi se mogli što prije kupelju krsne vode očistiti.

Molimo i za one koji su još izvan Crkve

102. Živo želimo da se žarkom ljubavlju uprave te zajedničke molitve i za one, koje ili još nije prosvijetlila istina Evanđelja te nisu ušli u sigurni ovčinjak Crkve, ili koji su zbog nesretnoga raskola vjere i jedinstva odijeljeni od Nas koji ovdje na zemlji, iako nedostojni, predstavljamo osobu Isusa Krista. Zato ponavljamo onu božansku molitvu, kojom je naš Spasitelj molio nebeskoga Oca: »Da svi budu jedno, kao što ti, Oče, u meni, i ja u tebi, da i oni u nama budu jedno, da vjeruje svijet, da si me ti poslao« (Iv 17, 21).

103. Kao što jamačno znate, Časna Braćo, Mi smo već u početku našega Pontifikata stavili pod nebesku zaštitu i Božju upravu ove koji nisu pripadnici vidljivoga tijela Katoličke Crkve, te smo svečano izjavili da i Mi, slijedeći primjer Dobroga Pastira, ne želimo ništa toliko, koliko da oni maju život i to u izobilju (usp. encikliku *Summi Pontificatus,* AAS 1939., str. 419). Nakon što smo ih preporučili molitvama čitave Crkve, želimo tu našu svečanu tvrdnju ponoviti u ovoj Enciklici, kojom smo izrekli pohvale »velikoga i slavnog Tijela Kristovog« (sv. Irenej, *Protiv krivovjerjâ,* IV, 33, 7; PG VII, 1076), i pozivamo ih svakoga pojedinog i sve zajedno, srcem punim ljubavi, da se dragovoljno predaju nutarnjim poticajima milosti Božje, te uznastoje da se oslobode stanja u kojemu ne mogu biti sigurni za svoje vječno spasenje (usp. Pio IX., *Jam vos omnes,* 13. rujna 1868.: *Spisi Vatikanskoga koncila,* C.L. VII, 10); jer iako i njih neka kao nesvjesna čežnja i želja veže uz Otkupiteljevo mistično Tijelo, ipak ostaju bez tolikih nebeskih darova i pomoći koje je moguće uživati samo u Katoličkoj Crkvi. Neka zato uniđu u katoličko jedinstvo i neka se svi, povezani u sastavu Tijela Isusa Krista, s Nama nađu uz jednu Glavu u preslavnome zajedničarstvu ljubavi (usp. Gelazije I., *Poslanica* XIV; PL LIX, 89). Ne prestajući nikada moliti Duha ljubavi i istine, Mi ih čekamo raskriljenih ruku, kao one koji ulaze ne u tuđu, nego u svoju vlastitu i očinsku kuću.

104. Premda želimo da se neprestano upućuju k Bogu ovakve molitve čitavoga mističnog Tijela, da bi svi, koji lutaju, što prije ušli u jedan ovčinjak Isusa Krista, izjavljujemo s druge strane, da je apsolutno potrebito da se to čini slobodno i dragovoljno, jer nitko ne vjeruje, tko to ne želi (usp. sv. Augustin, *Rasprava o Ivanovu Evanđelju,* XXVI, 2; PL XXX, 1607). Zato, ako bi neki, koji ne vjeruju, bili nagnani na to da uđu u zgradu Crkve, da pristupe k oltaru i prime sakramente, jasno je, da ti ne postaju pravi vjernici (usp. sv. Augustin, *ondje*), jer vjera bez koje »nije moguće ugoditi Bogu« (Heb 11, 6) mora biti slobodna »podložnost razuma i volje« (Vatikanski sabor, *Konstitucija o katoličkoj vjeri,* gl. 3). Ako li se zato ikada dogodi, da bi, protivno stalnoj nauci ove Apostolske Stolice (usp. Leon XIII., *Immortale Dei,* ASS, XVIII, 174 – 175; *Zakonik kanonskoga prava,* kan. 1351), netko bio silom natjeran da primi katoličku vjeru, mi ne možemo učiniti drugo, nego da to po savjesti Naše službe osudimo. Budući da ljudi imaju slobodnu volju, te mogu pod pritiskom duševnih komešanja i zlih požuda svoju slobodu i zlorabiti, zato je nužno da ih Otac svjetla po Duhu svoga ljubljenoga Sina snažno privuče k istini. A što su, nažalost, još mnogi od katoličke istine udaljeni i što ne žele popustiti nadahnuću Božje milosti, to je ne samo zato, što oni sami (usp. sv. Augustin, *ondje*), nego što ni vjernici ne upućuju Bogu usrdnijih molitava na tu nakanu. Mi ponovno i ponovno sve potičemo da, goreći od ljubavi prema Crkvi i slijedeći primjer božanskoga Spasitelja, ustrajno mole za to.

Molimo za vladare i upravljače narodâ

105. Još je nešto ne samo potrebno, nego i nužno, osobito u današnjim prilikama, naime, da se prikazuju žarke molitve za kraljeve i vladare i za sve one koji, upravljajući kormilo narodâ, mogu svojom vanjskom zaštitom pomoći i Crkvu; (udijelio Bog da) se sve opet sredi, te da na poticaj Božje ljubavi izmorenom ljudskom rodu iz strašnih valova ove oluje iskrsne »mir, djelo pravednosti« (Iz 32, 17), a da sveta Majka Crkva uzmogne provoditi tih i miran život u svakoj pobožnosti i čistoći (usp. 1 Tim 2, 2). Od Boga treba moliti da uzljube mudrost svi, koji upravljaju narodima (usp. Mudr 6, 23), kako ne bi na njih nikada pala ova preteška riječ Duha Svetoga: »Svevišnji će istražiti djela vaša i osnove vaše pretresti jer, premda ste bili sluge vlasti njegove, vladali ste nepravedno, niste se držali zakona pravednosti i niste živjeli po volji Božjoj. Strahovit će On doći brzo na vas, jer će se izvršiti strogi sud nad vladarima. Jer, niskome se oprašta iz milosrđa, a silni će se kazniti silno. Bog ne će imati obzira pred ničijom osobom, ne će se bojati nikoga od velikih, jer On je stvorio maloga i velikoga, i jednakim se načinom brine za sve; ali moćnijima prijete teže kazne. Vama, dakle, vladari, upravljene su ove moje riječi, da se naučite mudrosti i da ne radite protivno« (Mudr 6, 4 – 10).

Prikazujmo za Crkvu svoje trpljenje

106. Krist Gospodin nije očitovao svoju ljubav prema neokaljanoj Zaručnici samo neumornim radom i neprestanom molitvom, nego i time što je za nju rado i s ljubavlju podnosio svoje boli i gorčine. »Jer je ljubio svoje... do kraja ih je ljubio« (Iv 13, 1). I baš krvlju svojom stekao je Crkvu (usp. Dj 20, 28). Tim krvavim tragom našega Kralja, budući da to zahtijeva sigurnost našega spasenja, poći ćemo i mi: »Jer ako smo s njime najuže združeni u sličnosti smrti njegove, bit ćemo i uskrsnućem« (Rim 6, 5); i »ako smo s njime umrli, s njime ćemo i živjeti« (2 Tim 2, 11). To zahtijeva i prava djelotvorna ljubav prema Crkvi i prema onim dušama koje Crkva rađa za Krista. Naime, premda je Spasitelj naš gorkim mukama i pregorkom smrću (svojom) zaslužio

za svoju Crkvu upravo neizmjerno blago milosti, ipak se, po odredbi Božje Providnosti, darovi tih milosti nama djelomično podjeljuju; da to bude manje ili više obilno, to nemalo ovisi i o našim dobrim djelima, koja na ljudske duše privlače kišu tih nebeskih darova, što je Bog rado daje. A ta će kiša nebeskih milosti biti bez sumnje veća, što ćemo ne samo vruće moliti, napose sudjelujući kod Euharistijske Žrtve (svete Mise), makar i svaki dan, ako je to moguće, ili što ćemo ne samo truditi se djelima kršćanske ljubavi olakšati nevolje tolikima koji su u oskudici, nego i tako što ćemo više cijeniti neprolazna dobra negoli prolazne stvari ovoga svijeta, a također i time što ćemo obuzdavati ovo smrtno tijelo dragovoljnim mrtvenjem, uskraćujući mu što je nedozvoljeno, ali i nalažući mu što je neugodno i teško; te napokon, budemo li trud i nevolje ovoga života primali kao iz ruke Božje poniznim srcem. Tako ćemo, naime, po riječima Apostolovim, »nadopunjati boli Kristove u tijelu svome, za Tijelo njegovo, a to je Crkva« (usp. Kol 1, 24).

107. Dok ovo pišemo, dolazi nam, nažalost, pred oči množina bijednika, s kojima zajedno bolno plačemo, a to su bolesnici, siromasi, osakaćeni, udovice i siročad i toliki drugi, koji su bilo svojim vlastitim gorčinama, bilo (gorčinama) svojih (dragih) nerijetko sve do nasmrt izmučeni. Zato sve one, koji su bilo zbog čega ožalošćeni i gorčinom zaliveni, očinski potičemo, neka s pouzdanjem obrate svoj pogled k Nebu i neka svoje boli prikažu Onome koji će ih jednom obilno naplatiti. Neka svi imaju na pameti da nije beskorisna bol njihova, nego da će biti na korist i njima i Crkvi, budu li ju, misleći na taj cilj, strpljivo podnosili. A da bi se to moglo što savjesnije činiti, vrlo mnogo pomaže svakodnevna pobožna vježba prikazivanja samoga sebe Bogu, što je običavaju vršiti članovi onoga pobožnog udruženja, koje se zove Apostolstvo molitve. To Bogu veoma milo udruženje od svega srca ovdje preporučujemo.

108. Premda radi nastojanja oko spasenja dušâ ne smijemo nikada prestati združivati naše boli s mukama Božanskoga Spasitelja, svima to, Časna Braćo, mora biti dužnost osobito danas, kada golemi ratni požar pali gotovo čitavu zemlju i rađa tolika usmrćenja, tolike bijede i tolike nevolje. Svi su, osobito danas, dužni i suzdržavati se od požuda, od prohtjeva zamamnoga svijeta i neobuzdanoga tijela, štoviše i od onih zemaljskih ispraznosti i taština, koje ništa ne doprinose ni kršćanskoj izgradnji duha niti za postignuće Neba. Radije dozovimo često sebi u pamet važne riječi neumrloga Našeg Predšasnika Leona Velikoga, koji tvrdi da smo mi po krštenju postali tijelo Raspetoga (usp. *Govor* LXIII, 6; LXVI, 3; PL LIV, 357; 366); kao i onu lijepu molitvu sv. Ambrozija: »Pritegni me, Kriste, uz Križ, u kojemu je spasenje onima koji lutaju, u kojemu je jedino počinak umornima i u kojemu jedino žive svi koji umiru« (*Komentar 118. psalma,* XXII, 30; PL XV, 1521).

109. Prije nego završimo (ovo) pisanje, ne možemo se suzdržati, a da ne bismo opet potaknuli sve, neka ljube svetu Majku Crkvu usrdnom i djelotvornom ljubavlju. Ako nam doista leži na srcu spas čitave ljudske obitelji, prikazujmo danomice Vječnome Ocu naše molitve, poslove i tegobe za dobro Crkve, za njezin što sretniji i veći napredak. I dok je nebo zastrto tmastim oblacima i dok velike nedaće biju čitavu ljudsku zajednicu i samu Crkvu, izručimo sebe i sve svoje Ocu milosrđa, moleći: »Pogledaj, molimo, Gospodine, na ovu obitelj svoju, za koju se Naš Gospodin Isus Krist nije ustručavao predati u ruke zlikovaca i podnijeti smrt na Križu« (služba Velikoga tjedna).

IV. ZAGOVOR MAJKE BOŽJE

110. Neka ispuni, Časna Braćo, ove Naše očinske želje, koje su bez sumnje i vaše, te neka svima isprosi istinsku ljubav prema Crkvi Sveta Djevica Bogorodica, čija je presveta duša bila ispunjena Duhom Isusa Krista, više negoli sve duše zajedno, što ih je god Bog stvorio. Ona je »u ime cijele ljudske naravi« dala pristanak da se izvrši »svojevrsni duhovni brak između Sina Božjega i ljudske naravi« (sv. Toma, *Suma teologije,* III, q. 80, a. 1). Ona nam je po čudesnome porodu dala kao izvor svega nebeskog života Krista Gospodina, koji je već u njezinome djevičanskom krilu primio dostojanstvo Glave Crkve; kad se rodio, Ona je Njega, Proroka, Kralja i Svećenika pokazala onima koji su između Židova i pogana prvi došli da mu se poklone. Osim toga, njezin je Jedinorođenac na njezinu majčinsku molbu u Kani Galilejskoj izvršio divno čudo, po kojemu su »povjerovali u njega učenici njegovi« (Iv 2, 11). Ona, koja nije imala ni osobnoga ni istočnoga grijeha, združena uvijek najuže sa Sinom svojim, prikazala Ga je, kao nova Eva, Vječnome Ocu na Golgoti zajedno sa žrtvom materinskih prava i ljubavi majčinske, za svu djecu Adamovu, okaljanu njegovim tužnim padom; i tako Ona, koja je tjelesna majka naše Glave, postala je duhovna majka sviju njegovih udova s novoga naslova boli i slave. Ona je moćnim svojim molitvama isprosila da Duh Božanskoga Otkupitelja, koji je već na Križu darovan, novorođenoj Crkvi na Duhove bude udijeljen po čudesnim darovima. I napokon, podnoseći hrabro i srdačno svoje neizrecive boli, Ona, prava Kraljica mučenika, nadopunila je, bolje od svih vjernika, »boli Kristove... za Tijelo njegovo, a to je Crkva« (Kol 1, 24). Ona se istom majčinskom brigom i velikom ljubavlju brine i za mističnо Kristovo Tijelo, rođeno iz probodenoga Srca Spasiteljevoga (usp. službu blagdana Presvetoga Srca Isusova, himan na večernjoj), kao što je u jaslicama (materinskim) mlijekom krijepila i hranila djetešce Isusa.

111. Ta ista presveta Roditeljka sviju udova Kristovih (usp. Pio X., *Ad diem illum,* ASS, XXXVI, 453), čijemu smo Neokaljanom Srcu s pouzdanjem posvetili sve ljude, i koja sada u Nebu sjaji slavom na tijelu i u duši, te zajedno sa Sinom svojim kraljuje, neka se udostoji od Njega isprositi, da bi od Božanske Glave bez prestanka tekli bujni potoci milosti u sve udove mističnoga Tijela; neka Ona neprestanim svojim zagovorom kao u prošlosti, tako i u sadašnjosti štiti Crkvu, te konačno njoj i čitavoj ljudskoj zajednici od Boga isprosi mirnija vremena.

112. U toj nadi, Časna Braćo, vama svima, kao i ovcama što su vam svakome pojedinom povjerene, podjeljujemo žarkim osjećajima srca Apostolski blagoslov, kao zalog nebeskih milosti i znak Naše posebne naklonosti.

Dano u Rimu, kod Svetoga Petra, dana 29. lipnja, na blagdan svetih Apostola Petra i Pavla, 1943. godine, pete godine Našega Pontifikata.

Papa Pio XII.

Napomena: hrvatski prijevod objavljen je 1944. godine u Zagrebu; ovdje su učinjene neke manje prilagodbe.

izvor: http://www.latinska-misa.com/